

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

Obor: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Pařížské sbírky afrického umění se zaměřením
na Musée du Quai Branly

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Eva Fráňová

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.

OLOMOUC 2009

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně,
s použitím literatury uvedené v seznamu.

V Olomouci dne 27. 6. 2009

Mé poděkování patří vedoucímu práce panu Prof.PhDr.Pavlu Štěpánkovi,Ph.D. za věnovaný čas, cenné rady a trpělivost. Dále panu profesorovi Arnaudu Pierrovi z Université Paris-Sorbonne (Paris IV) a mnoha dalším lidem. Velké díky také ale patří mé mladší sestře Janě za její velkou píli při četbě mého textu a mým rodičům za podporu při zpracování práce a při studiu.

Obsah

Úvod	7
Stav bádání	9
1. Vztah Francie k africkému kontinentu a jeho umění	12
1.1. Nástin historie sběratelství afrického umění ve Francii	12
1.2. Vliv afrického umění na vznik moderních uměleckých směrů	16
1.3. Reflexe problematiky v odborné literatuře	17
2. Soukromé sbírky afrického umění	19
2.1. Osobnost sběratele Paula Guillaumea a jeho sbírka v Musée de l'Orangerie	20
2.1.1. Osobnost sběratele Paula Guillaumea	20
2.1.2. Sběrka Paula Guillaumea v Musée de l'Orangerie	22
2.2. Sběrka Barbier-Muellerova	23
2.3. Sběrka Marie-France a Jeana Vivierových	25
3. Muzejní sbírkové fondy v Paříži	26
3.1. Musée de l'Homme	26
3.1.1. Historie Musée de l'Homme	26
3.1.2. Reflexe exponátů v Trocadéru v tvorbě vybraných moderních umělců	29
3.1.3. Význam Musée de l'Homme v minulosti a dnes	31
3.2. Palais de la Porte Dorée	32
3.2.1. Historie muzea do 80. let	32
3.2.2. Prezentace muzea od 80. let	33
3.2.3. Význam Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie	34

3.3. Musée Dapper	35
3.3.1. Historie muzea	35
3.3.2. Současná prezentace muzea	36
3.3.3. Nadace Dapper	37
3.3.4. Význam Musée Dapper	37
3.4. Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre	38
3.4.1. Historie Le Pavillon des Sessions du musée du Louvre	38
3.4.2. Význam Le Pavillon des Sessions du musée du Louvre	40
4. Musée du Quai Branly (MQB) - Musée des Arts et des Civilisations	41
4.1. Počátek projektu Musée du Quai Branly	41
4.2. Osobnost zakladatele Musée du Quai Branly Jacqua Kerchache	43
4.3. Projekt stavby Musée du Quai Branly architekta Jeana Nouvela	44
4.3.1. Jean Nouvel	44
4.3.2. Projekt Musée du Quai Branly	45
4.4. Struktura a sbírkové fondy Musée du Quai Branly	47
4.5. Ostatní fondy	50
4.6. Výběr z výstav konaných v Musée du Quai Branly v letech 2007 - 2008	51
4.7. Doprovodný program	53
4.8. Význam muzea Musée du Quai Branly	54
5. Závěr	56
6. Poznámky	59
7. Použitá literatura	63
8. Obrazová příloha	70
9. Seznam vyobrazení	92

10. Summary	95
11. Anotace	96

Úvod

Předmětem předkládané bakalářské diplomové práce je zmapování pařížských sbírek afrického umění, zaměřujícím se předně na historii vzniku těchto muzeí a jejich dnešní výstavní činnost. Cílem je jednak zmapovat muzejní situaci v Paříži a částečně nastínit kulturní vztahy Francie a Afriky, tedy za jakých okolností se dostávaly africké umělecké artefakty do Francie, a následně jak zde byly a jsou prezentovány. Tato problematika byla po celé 20. století ve světě často diskutována, a to nejen ze strany historiků umění, ale také z pohledu tvůrčích umělců, kteří pro svou tvorbu hledali v černošském umění inspiraci.

Na českém území vznikaly první africké sbírky již závěrem 19. století. Prvním českým sběratelem a současně historikem umění, který do svých sbírek zahrnul africké plastiky, byl Vincenc Kramář. Jeho výjimečnost spočívá právě v tom, že ve srovnání s jinými sběrateli té doby, byl profesionálním historikem umění a sběratelem současně. Proto jeho nákupy nebyly jen náhodné, ale důkladně promyšlené.¹

V současné době mají u nás ve svých expozicích africké artefakty tyto muzejní instituce: Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur v Praze, Vila generála Pellé v Praze (expozice Anderleho díla a kolekce primárního umění Afriky) a sbírka Netušený svět afrického umění Rainera Kreissla v Letohrádku královny Anny v Praze. Těm ale bude věnovaná pozornost v případné navazující magisterské práci.

Z pohledu českého dějepisu umění nebyla problematice vztahu černošského umění k Francii a následně k českému prostředí dosud věnovaná náležitá pozornost. Právě absence hlubšího bádání v této

oblasti mě přiměla k jejich studii. Jedním z dalších důvodů, proč jsem se začala věnovat této problematice, byl i článek *Afrika na Hradě*², kde se píše: „ *Zcela zvláštní rozsáhlou studii by si vyžádalo sledování změn a vývoje vztahu evropské a americké společnosti k fenoménu afrického umění.*“ Což není zcela můj případ, ale podobnou linii jsem se chtěla vydat.

Mým zájmem do budoucna bude podobným způsobem zpracovat tuto problematiku v českém prostředí.

Stav bádání

Protože zásadní vliv mělo africké umění při vzniku moderních uměleckých směrů právě ve Francii, zvláště v Paříži, obracím nejprve svoji pozornost právě k Paříži.

V první kapitole, nazvané Vztah Francie k africkému kontinentu a jeho umění, bude nastíněno pronikání afrického umění do Francie, zvláště do Paříže. Informace jsem čerpala například z publikací Jeana Lauda *La peinture française et (l'art nègre)*.³

Jean Laude byl významný francouzský básník, etnolog a profesor historie umění na Sorboně. Zajímal se především o Afriku a vztah jejího umění k umění modernímu. Ve své publikaci *Umění černého světadílu*⁴ se pokouší analyzovat primitivismus a nastiňuje zde vztah Evropy a afrických umělců. První jmenovaná publikace se věnuje analýze francouzské malby a afrického umění na počátku minulého století. Jean Laude se snažil pokračovat v cestě, která byla dříve naznačena například již Carlem Einsteinem (viz. níže).

Z české literatury vycházím z prací předního českého afrikanisty-entologa a muzeologa Doc. Josefa Kanderta, CSc., současného kurátora afrických sbírek v Náprstkově muzeum asijských, afrických a amerických kultur. Nejen díky cestám například do Nigérie, Pobřeží slonoviny či Etiopie mohl vydat publikaci jako je *Afrika*⁵, která se stala důležitým zdrojem informací mé práce. V další kapitole se budu věnovat roli sběratelů a to jednak osobnosti sběratele Paula Guillaumea a jeho sbírky v *Musée de l'Orangerie* a následně současnému sběratelství. Jako modelové příklady vybírám sbírku Barbier-Muellera a dále soukromou sbírku Marie-France a Jeana Vivierových. Poslední jmenovaný sběratel popsal své dojmy z afrického umění v publikaci *Une passion pour l'art africain*.⁶

Následující kapitola se zaměří na jednotlivé muzejní fondy v Paříži, a to: Musée de l'Homme, Palais de la Porte Dorée, Musée Dapper, a Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre. U jednotlivých muzeí se budu zabývat jednak okolnostmi jejich vzniku, struktuře sbírkových fondů, ale i současné výstavní činnosti.

Zvláštní pozornost bude věnována Musée du Quai Branly, jehož otevření bylo v Paříži v současné době významným počinem na poli věnovaném africkému umění.

Pro celkové objasnění vzniku tohoto muzea, ale i vzniku jeho předstupně Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre, velmi přispěla publikace vydaná Bernardem Dupaignem *Le scandale des arts premiers; La véritable histoire du Musée du Quai Branly*.⁷ Bernard Dupaigne byl od roku 1991 do 1998 ředitelem laboratoře Etnologie muzea Člověka (Le laboratoire d'Ethnologie du musée de l'Homme

Prvním, kdo se zabýval vztahem afrického umění k francouzskému modernímu umění, konkrétně ke kubismu, byl známý německý historik umění Carel Einstein,⁸ a to v knize *Negerplastik*, vydané v Mnichově v roce 1915. V současnosti se problematice věnuje, například Colin Rhodes v knize *Le Primitivisme et l'art moderne*.⁹ Britský historik umění se zabývá tzv. primitivismem a jeho vlivem na západní umění, především mezi lety 1890 a 1950.

V českém prostředí se umění afrického kontinentu začal věnovat již malíř Josef Čapek. Během svého pařížského pobytu v roce 1910 se tak jako francouzští moderní umělci inspiroval africkým uměním, které bylo vystaveno v muzeu Trocadéro. Následně své dojmy zpracoval v knize *O umění přírodních národů*.¹⁰ Kniha, psaná spíše z pohledu nadšeného obdivovatele než skutečného znalce mimoevropského umění, mohla kvůli vypuknutí

první světové války vyjít až v roce 1938. Nebýt této okolnosti, patřilo by Čapkovi celosvětové prvenství v zájmu o tuto problematiku.¹¹

Tato práce o pařížských sbírkách afrického umění nemá v žádném případě v úmyslu objasnit úplný přehled vlivů afrického umění na umění moderní. Klade si však za cíl nastínění situace na poli muzejnictví v Paříži.

1. Vztah Francie k africkému kontinentu a jeho umění

*„Africké umění působí slovy nepopsatelnou silou,
strhujícím bohatstvím forem, hlubokou lidskostí,
tajemným poselstvím do budoucnosti.
Převratně ovlivnilo umění 20. století
a zůstává inspirujícím, životodárným pramenem
čisté vody v pestré mozaice kultur světa.“*

Jiří Anderle, podzim 2003¹²

1. 1. Nástin historie sběratelství afrického umění ve Francii

Africký kontinent, kolébka lidské civilizace, patří k tzv. starému světu. Se zprávami o Africe a jejích obyvatelích se tedy setkáváme již v době starověku, například u Hérodota.

Mezi evropské mocnosti, které na tento kontinent pronikly, patřila i Francie. Ta získávala kolonie od počátku 17. století, postupem času se stala jednou z rozhodujících světových koloniálních velmocí. V 19. a 20. století měla po Velké Británii nejrozsáhlejší koloniální říši.

Co se týče oblasti sběratelství, to se z počátku udržovalo především v okruhu aristokracie, která africké artefakty, v podstatě náhodně sesbírané během pobytu v Africe, zařazovala do svých šlechtických sbírek kuriozit. Nejstarší známý doklad o sběru exotických předmětů máme již z roku 1470, kdy burgundský, brabantický, lucemburský a geldernský vévoda Karel Smělý zaplatil

„21 liber...Alvarru de Verre, služebníku pana Jehana d'Aulvekerque, rytíře portugalského...neb mu onehdy nabídl meč a dřevěné sošky jako idoly.“¹³

V období 15. století si šlechta a kupci zakládali sbírky kuriozit, v nichž vedle přírodních zajímavostí shromažďovali i umělecké artefakty, mezi nimiž se nacházely i předměty z Afriky. Několik zpráv o sběru afrických artefaktů ve Francii máme také ze 16. století, kdy syn Andrého Tiraqueaua (1480 – 1558)¹⁴ shromažďoval sbírku exotických předmětů. K dalším dokladům zájmu o exotické artefakty, patří zmínka o pozvání bratří Angovů, francouzským renesančním králem Františkem I., do vily La Pensée, aby mu představili svoji exotickou sbírku, která zahrnovala africké hroty ze slonoviny.

V období renesance se ale sběr afrických předmětů považoval za jakousi módu. Koncem 17. století byl zájem o artefakty z Afriky tak veliký, že došlo k zavedení trhu přímo v Africe. Za vlády Ludvíka XIV. byly o africké artefakty obohacovány také královské sbírky. Následně zájem upadal, což opět změnilo 19. století, kdy pronikl tento zájem i do měšťanského prostředí.

Teprve 19. století přineslo první výzkumné cesty do Afriky vedené skutečným zájmem o poznání tohoto kontinentu. Na přelomu 19. a 20. století byly objeveny výtvořky starých afrických kultur, které pro svoji jedinečnost donutily Evropany změnit názor na tzv. černošské umění. Bohužel 19. století přineslo kromě vědeckého zájmu i zájmy politické, které vedly k pokusu o „zcivilizování divochů“ během tzv. africké koloniální epochy. To následně souviselo s mnoha kulturními změnami. Zatímco se v Paříži obdivovali tradičnímu africkému umění, v Africe bylo toto umění vytlačováno a začalo se zavádět umění podle představ evropských kolonizátorů.¹⁵

Na umělecké trhy v Paříži se dostávaly zejména předměty z francouzských kolonií, tj. z Mali, Pobřeží slonoviny nebo z oblastí Konga a dalších.

Významnou roli sehrály v minulosti ale také tzv. koloniální výstavy, které se tyto produkty snažily dostat do širšího povědomí veřejnosti.¹⁶ I přesto byly tyto africké výtvary nadále chápány jako kuriozity. Na to mělo pravděpodobně také podíl to, že byly dlouho vnímány jako projevy „zaostalého“ myšlení primitivů.

To se podle Roberta Goldwatera změnilo počátkem 20. století, konkrétně v letech 1904 – 1905,¹⁷ kdy vystoupila nová umělecká generace, která se soustředila ve velkých městech Francie a Německa, jejíž příslušníci hodnotili umění „barbarů“ jiným pohledem.

Důležitým zdrojem poznání byla etnografická muzea. Za všechny můžeme jmenovat slavné Trocadéro v Paříži, kam začali počátkem 20. století docházet umělci, pro které se toto umění stalo už ne jakousi kuriozitou, ale zdrojem inspirace.

V letech 1905 až 1912 se umělecké artefakty z Afriky a Oceánie dostávají do soukromých sbírek výtvarníků, jako byly například sbírky Pabla Picassa, Andrého Deraina, Maurice Vlamincka nebo spisovatelů Guillaumea Apollinaira, Blaise Cendrarse, Rimbauda a dalších. A jak tvrdí z pohledu samotného umělce Jiří Anderle:¹⁸

„Třebaže umělci té doby neměli nijak zvláštní znalosti z antropologie, fascinoval je duch těchto převážně neznámých předmětů a nebývalé možnosti zkoumání stylizace, které nabízely.“

Z okruhu významných sběratelů této doby ve Francii můžeme jmenovat například Paula Guillaumea, Franka Havillanda, Felixe Fénéona a Andrého Levela, kteří ještě před rokem 1914 měli ve svých sbírkách vedle moderních obrazů také díla z Afriky a Oceánie. Paulu Guillaumovi bude věnována větší pozornost v kapitole Soukromé sbírky afrického umění.

Pařížští sběratelé také hráli důležitou roli ve světovém dění. V roce 1935 byla v newyorském Muzeu moderního umění uspořádaná výstava s názvem *African Negro Art*.¹⁹ Tato výstava představila vlastně poprvé na půdě muzea moderního umění soubor kolem šesti set afrických skulptur. K výstavě byl vydán katalog, který uspořádal kurátor James Johnson Sweeney za spolupráce pařížského obchodníka a sběratele Charlese Rattona a amerického historika umění Roberta Goldwatera. K výstavě vyšla i čtyři přepyčovaná alba s fotografiemi exponátů, které pořídil Walker Evans. A právě této výstavy se zúčastnili také nejvýznamnější pařížští sběratelé. Za všechny můžeme jmenovat například Charlese Rattona, Paula Guillaumea, Louise Carrého, kteří tuto akci chápali jako manifestaci objevení černošského tvorby pro umění 20. století.

Přelom 19. a 20. století byl pak ve znamení zakládání vznikajících soukromých sbírek. Vznik těchto sbírek je různorodý, například v Paříži si umělci etnické umění mohli koupit i na bleším trhu. Od této doby se africké umění stávalo též součástí muzejních sbírek. Od roku 1920 vznikaly nové soukromé sbírky nejen ve Francii. Došlo k otevření specializovaných galerií, které se orientují na umění Afriky a Oceánie. Pořádaly se velké výstavy. Za ty, které se odehrály na území Francie, jmenujme výstavy v Marseille v roce 1923, v Paříži v paviloně Marsan v roce 1925 a další v galerii Pigalle v roce 1931. K jejich zahájení se vydávaly již podrobné katalogy, redigované předními specialisty. V aukčních síních, jako je například Drouot, byly dokonce jmenováni specialisté, kteří se věnovali převážně „primitivnímu umění“.²⁰

Mezi významná historická data se na poli muzejní činnosti ve Francii počítá rok 1931, kdy se v parku Vincennes²¹ v Paříži konala jedna z největších koloniálních výstav 20. století. Ta se setkala s velkým úspěchem.²² Na výstavě se prodávaly i ukázky řemeslné a

umělecké dovednosti obyvatel francouzských kolonií. Této výstavě se zúčastnil také český sběratel, spisovatel a cestovatel Joe Hlouch, který ve Francii nakoupil během 30. let 20. století soubor řezb například z kmene Fangů. Některé z nich zakoupil právě během této koloniální výstavy.²³

Úspěch výstavy podnítil zájem francouzské společnosti o své africké kolonie. Jednou z demonstrací tohoto zájmu byla výprava do „Dakar-Djibouti“ v období let 1931 až 1933. Účastníci výpravy byli převážně etnografové, archeologové, ale také filmaři a novináři. Účastnil se jí například Michel Leiris, etnolog a sběratel afrického umění, nebo Marcel Griaule, přední odborník na umění kmene Dogon. Jejím cílem bylo zahájení výzkumu tzv. francouzské Afriky.

20. století se snažilo odčinit křivdy, které napáchala předešlá staletí. Jako gesto smíření bylo přejmenováno Etnografické muzeum Trocadéro na Muzeum Člověka (Musée de l'Homme)²⁴ a v roce 2006 otevřeno Musée du Quai Branly, jimž bude patřičná pozornost věnována v následujících kapitolách.

1. 2. Vliv afrického umění na vznik moderních uměleckých směrů

Od roku 1905 řada umělců znovu objevila především umění západní Afriky. Jednalo se ze začátku hlavně o fauvisty: Henriho Matisse, André Deraina a Maurice de Vlamincka, nebo budoucího kubistu Pabla Picassa, který si uvědomil, že africké kmenové masky otvírají cestu k vývoji jeho umění. Tito umělci sice neměli skoro žádné znalosti z antropologie, přesto je fascinovalo kouzlo těchto převážně neznámých předmětů, které následně vedly k možnosti zkoumání jejich stylizace. V černošských maskách nebo soškách hledali technický návod na řešení otázek, které si kladli ve své vlastní tvorbě. Jinou inspiraci hledalo západní umění v dimenzi rituálů a mýtů. To zkoušeli především surrealisté, například André

Breton a Max Ernst. Touto cestou se ale v průběhu dalších desetiletí ubíralo mnoho jiných umělců, od Jeana Dubuffeta a jeho art brut, až po Josefa Beuysa a mnoho dalších. Jak ve své knize *Umění černého světadílu* píše Jean Laude²⁵:

“Jak zvláštní osud mělo černošské umění. Africké sochařství bylo postupně považováno za kuriozitu, ale i předmět opovržení, brzy zase za etnografický doklad, potom z vůle několika moderních malířů za inspirační zdroj a nakonec se stalo zbožím a zálibou vyhledávanou stále rostoucím okruhem obdivovatelů.“

1. 3. Reflexe problematiky v odborné literatuře

V roce 1915 publikoval Carl Einstein v Mnichově slavnou knihu *Negerplastik*.²⁶ Byla vydána v době, kdy kmenové umění ještě nemělo mezi širokou veřejností velkou popularitu. Jinak tomu ovšem bylo v případě avantgardních umělců a některých evropských uměleckých kritiků. Einstein ve své knize provádí první hlubší formální analýzu černošského umění. Byl si vědom toho, že na něj nelze aplikovat stejná měřítká jako na tvorbu evropskou. Chtěl negerské umění zkoumat hlouběji, tj. zevnitř, z pozice etnologa. Podle Liliane Meffre²⁷ chtěl Einstein ve své studii ukázat, že afričtí umělci ve svých dílech ukazují cestu k pojetí prostoru, která může přinášet řešení v problémech, které tou dobou řešili kubističtí umělci.

Ve Francii byl Einstein v přímém kontaktu se svým krajanem Danielem-Henrym Kahnweilerem. Ten v roce 1929, společně s Carlem Einsteinem, Georgesem Bataillem, Michelelem Leirisem a Jaquem Rivièreem, založili časopis *Documents*.²⁸ Na stranách tohoto časopisu Einstein z pozice „etnologa moderního umění“ usiloval o přehodnocení mimoevropských vlivů na evropskou tvorbu.

Daniel-Henry Kahnweiler byl mimo to také autorem významné publikace *L'Art nègre et le cubiste*,²⁹ vydané v roce 1948. Dle Colina Rhodese³⁰ Kahnweiler ve své publikaci tvrdí, že jak africké sochařství, tak kubistická malba jsou založeny na stejné psychologické bázi.

Pařížský editor Albert Morancé spolu s Françoisem Poncettonem a Andrém Portierem realizovali mezi lety 1929 až 1930 vydání dvou katalogů, věnujícím se Africe a Oceánii. Byly to: *Les Arts sauvages, Afrique* a *Les Arts sauvages, Océanie*.³¹ V letech 1930 až 1931 tytéž autoři realizovali katalogy *La Librairie des arts décoratif* s podtitulem *Décoration océanienne*. Tyto katalogy byly vydávány v edici *La Décoration primitive*.³² Autoři v těchto publikacích zachycují dobové dojmy z primitivního umění v klíčovém historickém momentě, ve kterém došlo k uznání tohoto umění.

2. Soukromé sbírky afrického umění

„Postava cestovatele je často spojována s osobou sběratele. V mnoha ohledech se pohyb obchodu nebo prodeje napříč Evropou, při kterém dochází k výměně mezi centrem a periférií, nebo mezi regiony, odehrává v rámci cestovatelské zkušenosti. Potřeba shromažďovat elementy rozptýlených zkušeností podle trajektorie, ambice hodnotit předměty jinak než podle jejich malebné topografie a navíc požadavek dát řád svým vzpomínkám, umožňují, aby sběratelova honba nabyla formy a smyslu.“

Dominique Poulot³³

Již od počátku 20. století se Paříž stala metropolí světového obchodu s černošským uměním. Podle Jeana Lauda³⁴ vstupují africké artefakty do komerčního oběhu kolem roku 1919.

Mezi nejvýznamnější pařížské sběratele patřili například Paul Guillaume, Frank Havilland, Felix Fénéon a André Level. Mimo jiné zde kolem roku 1913 pořizoval africké artefakty do svých sbírek i Vincent Kramář, který právě v tomto roce zakoupil do své sbírky černošské plastiky, které při svém hledání objevil v Rue de Rennes v Paříži.³⁵

V dnešní době zde můžeme toto umění nalézt nebo dokonce zakoupit ve specializovaných galeriích. Vedle Paříže se takto orientovaný trh soustředil hlavně do Spojených států. Dnes se stále rozšiřuje a téměř všechny aukční domy se snaží obdobné předměty nabízet ve svých dražbách.

Slavný francouzský básník Guillaume Apollinaire³⁶ na situaci ve sběratelství v roce 1917 reagoval slovy:

„Jen velká smělost nás vedla k tomu, že považujeme tyto černošské idoly za opravdová umělecká díla.“

A slovy samotného významného německého sběratele, žijícího v Paříži, Daniela-Henryho Kahnweilera ³⁷:

„Neskutečnou svobodu, která dnes umění otvírá neslýchané možnosti, máme jen díky příkladu černošského umění“.

2. 1. Osobnost sběratele Paula Guillaumea a jeho sbírka v Musée de l'Orangerie

2.1.1. Osobnost sběratele Paula Guillaumea

„Černoch není nic jiného než instinkt, zájem o etnografii a skutečná vášně pro předměty, zcela odlišné od školních napodobenin.“

„Negerské umění je sperma vyživující duchovní 20. století.“

Paul Guillaume³⁸

Paul Guillaume (1891 Paříž – 1934 Paříž) byl významnou osobností na poli mecenášství, sběratelství a kritiky umění.

Podle svých vzpomínek objevil Paul Guillaume první africké sochy v lodním nákladu kaučuku a následně je vystavil ve své pracovně. Spolu s Guillaumem Apollinaiem, který se sám také zajímal o tuto problematiku již od roku 1911, a dalšími básníky a kritiky, jako například Max Jakob, Jean Cocteau nebo Waldemar Georgie,³⁹ vedl Paul Guillaume vášnivé debaty o problematice moderního umění. Guillaume začal vystavovat africké sochařství spíše pod vlivem subjektivního estetického citu, než s ohledem na etnografický význam afrického umění. Ve stejném roce tento mladý sběratel otevřel galerii v Paříži, která se věnovala výhradně

africkému umění. Následoval ho Alfred Stieglitz ve známé 291 Gallery v roce 1914.⁴⁰

V průběhu 1. světové války založil revue *Umění v Paříži* (*Les Arts à Paris*)⁴¹ významnou tribunu aktualit a názorů na současné umění, sloužící zároveň jako nástroj podpory prodeje umění v jím řízených galeriích. Již v únoru 1914 otevřel na 6 rue de Miromesnil malou galerii. V roce 1917 novou galerii na rue du Faubourg Saint-Honoré a nakonec v únoru 1921 galerii v rue Boétie. Tento mladý obchodník s uměním, který vystavoval nejen kubisty, na stěny ve svých výstavních síních zavěšoval díla Derainova, Matisova, Picassova, Soutinova a mnohých jiných, ale také africké sochy, ostatně jak to dělali i samotní současní umělci.

Sám Paul Guillaume se snažil ve svých publikacích a výstavách africké umění představit široké veřejnosti. Například v dubnu 1917 vydal album fotografií s několika nejkrásnějšími africkými kusy ze své sbírky. Jeho zlomovou publikací se stala ovšem *La Sculpture negre primitive* vydaná v roce 1929.⁴²

V roce 1914, kdy mu bylo 23 let, a byl již zavedeným prodejcem v oblasti negerského umění, potkal italského malíře Amedeo Modiglianiho, jež Paula Guillaumea následně portrétoval. Umělec portrét nazval „Novo pilota“, tedy jakýsi „Nový kormidelník“. Touto přezdívkou vystihnul Modigliani postavení mladého obchodníka s uměním, který doslova získal do rukou opratě moderního umění. Takhle jej vnímal nejen Modigliani, ale plno jiných moderních umělců, kteří žili nebo pracovali ve čtvrti Montparnasse. Viděli ho jako významného obchodníka, sběratele a kritika umění a jednoho z nejvýznamnějších kulturních činitelů umění v Paříži na počátku dvacátého století.

Bohužel Paul Guillaume zemřel příliš mladý, a to ve svých čtyřiceti dvou letech. Přesto ale dokázal za tuto dobu vytvořit

obdivuhodnou sbírku mistrovských pláten současných umělců, přestože na rozdíl od mnoha sběratelů umění té doby nepocházel z bohaté rodiny, tak jako například Paul Durand-Ruel nebo Ambroise Vollard.

2.1.2. Sbíрка Paula Guillaumea v Musée de l'Orangerie

Před svou smrtí Guillaume vyslovil přání dát Paříži muzeum současného umění. Jeho sbírka se ale následně dostala do vlastnictví francouzské vlády a až po mnoha letech, v roce 1960, se podařilo jeho vdově Domenice a jeho dědiců tuto sbírku získat od francouzského státu nazpět. Paní Domenica se znovu provdala za architekta a průmyslníka Jeana Waltera.⁴³ Není pro to náhodou, že sbírka nese pojmenování po obou manželích, Paulu i Jeanovi.

Pro sbírku byly získány prostory bývalé oranžérie, tj. prostoru pro uskladnění pomerančů ze zahrad Tuilerie.

Budova byla postavena v roce 1852 architektem Ferminem Bourgeoisem. V době Třetí republiky byla budova využívána pro různé účely, například jako sklad vojenských potřeb, pro industriální výstavy a nakonec pro krátkodobé výstavy malířství. V roce 1921 byla totiž budova oranžérie využívána Akademií krásných umění, která zde zamýšlela vytvořit určitý protipól nedaleké Míčovny (Galerie nationale du Jeu de Paume).

Claud Monet zde v letech 1914 – 1918 instaloval své slavné Lekniny. Po Monetově smrti v roce 1926 byla Oranžérie otevřená veřejnosti.

V oválné místnosti, při vstupu do tohoto muzea, je umístěno již zmíněné vrcholné dílo Clauda Moneta – jeho slavný cyklus Leknínů. Tento klenot francouzského umění doplňuje Walter-

Guillaumova sbírka prací umělců pařížské školy od pozdního impresionismu po meziválečné období. Do jednotlivých místností jsou nainstalovaná mistrovská díla od Augusta Renoira (Mladé dívky u piana, *Jeunes filles au piano*, 1892), Paula Cézanna (Portrét syna, *Portrait du fils de l'artiste*, 1881 – 1882), Douaniera Rousseaua (Svatba, *La Noce*, kolem roku 1905), dále již zmiňovaný portrét sběratele Paula Guillauma „Nova Pilota“ (1915) a další mistrovská díla Marie Laurencinové, Henriho Matisse, Pabla Picassa, Andrého Deraina, Maurice Utrilla, Chaïma Soutina.

První sál Walter-Guillaumovy sbírky je zasvěcen osobnosti Paula Guillauma. Tento sál představuje tohoto muže jako obchodníka a významného sběratele umění. Nalézají se zde jeho dopisy, rukopisy či fotografie a vlastní kresby. Instalace reflektuje také jeho zájem o africké umění. Africké exponáty jsou prezentovány též formou dobových alb fotografií a katalogů z jím organizovaných výstav.

Několik afrických soch z jeho původní kolekce se dnes nalézají v Musée du Quai Branly.

Přesto v Oranžérii můžeme spatřit aspoň zlomek jeho africké sbírky, mezi které patří například Socha Fang z Gabonu [obr. 38.] nebo Maska Fang z Gabonu [obr. 40.].

2.2. Sbírká Barbier-Mueller

Josef Mueller se narodil v roce 1887 v Soleure ve Švýcarsku a ve své době byl jedním z nejvýznamnějších sběratelů afrického umění. Obdivoval se hlavně dvěma malířským velikánům, a to Pablovi Picassovi a Paulu Cézannovi. Od roku 1910, kdy mu bylo pouhých 23 let, začal sbírat moderní umění a následně v roce 1920 již koupil první předměty z Afriky a Oceánie.

Otcovo nadšení nejen pro africké umění zdědila dcera Monique. Po otcově smrti přebrala spolu s manželem Jean-Paul

Barbierem jeho sbírku. Následně zakládají muzea, která později ponесou jejich jména: Barbier-Mueller v Ženevě roku 1977 a v roce 1997 Muzeum Barbier-Mueller Předkolumbovského umění v Barceloně. Jejich sbírka, kterou tvoří asi 4500 artefaktů soch, textilií nebo bižuterie z Afriky, Oceánie, Ostrovní Indie a Ameriky, dnes patří mezi nejkrásnější soukromé sbírky.⁴⁴ Oba jsou aktivní také na poli organizování početných výstav a produkce publikací, a to nejen v Ženevě a v Barceloně, ale po celém světě.

Jedna z posledních přehlídek exponátů jejich sbírek se konala od 19 března do 24 srpna 2008 v muzeu Jacquemart-André v Paříži.⁴⁵ Výstava s názvem *Umění Afriky a Oceánie - hlavní díla z kolekce Barbier-Muller* (Arts d'Afriques et d'Océanie, Chefs d'oeuvre de la collection Barbier-Muller) představila výběr okolo stovky soch, masek, totemů či žezel africké provenience.

V roce 2008 darovali Monique a Jean-Paul Barbier-Muellerovi dvě ze svých soch olméckého umění⁴⁶ do výstavních prostor v Musée du Quai Branly.

Mimo jiné se manželé podíleli také na vzniku muzea v Pavillon des Sessions du Palais du Louvre. Na toto místo darovali tři předměty: tyč obřadního domu z Šalamounových ostrovů (un poteau de maison cérémoniel des Iles Salomon), velkou sochu z kamene z ostrova Nias (une grande sculpture en pierre de l'Ile de Nias) a dvojici soch z ostrova Flores (une paire de figures de l'Ile de Flores).⁴⁷

2.3. Sbírka Marie-France a Jeana Vivierových

Marie-France a Jeana Vivierovi sbírají umělecké předměty pro svou soukromou sbírku již více jak dvacet let. Dle jejich názoru jde totiž při vytváření umělecké sbírky o dlouhodobý proces, vyžadující patřičný rozmysl, který může přinést jedině určitý časový odstup. Podle slov Jeana Viviera je „*práce sběratele tvůrčí prací bohatého ducha.*“⁴⁸ Zajímají je sochy z Toga, Nigérie či Kamerunu. Jejich sbírka obsahuje například drobné figurky „nkisi“ z Konga nebo bronzy z Benin, sochy předků kmene Hembra atd. Při výběru artefaktů se manželé řídí především citem milovníků kuriozit. Sám Jean Vivier⁴⁹ tvrdí o jejich africké sbírce: „*Je pro mě dost obtížné definovat naše výběrová kritéria.*“ Jejich zvláštní zájem se obrací především k materiálům, jako je terakota či kámen.

3. MUZEJNÍ SBÍRKOVÉ FONDY V PAŘÍŽI

Mezi významné muzejní instituce, které se zabývaly nebo zabývají v Paříži africkým uměním, patří Musée de l'Homme, Palais de la Porte Dorée, Musée Dapper, Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre a Musée du Quai Branly.

3.1. Musée de l'Homme

3.1.1. Historie Musée de l'Homme

Zahrady, které se rozprostírají od Eiffelovy věže až k Vojenské akademii, byly od konce 19. století využívány ke gigantickým světovým výstavám. Součástí světové výstavy, uspořádané v roce 1867, byla i úspěšná expozice „historie práce“ („L'histoire du travail“). O deset let později následovala první výstava, uspořádaná na Martově poli, která prezentovala veřejnosti předměty dovezené mnohými cestovateli, například ze zámoří i Afriky.

Náměstí Trocadéro, na kterém se dnes nachází Musée de l'Homme (Muzeum člověka), bylo postaveno u příležitosti Pařížské světové výstavy v roce 1878. Původně, bylo známo jako Place du Roi-de-Rome, pojmenované na počest Napoleonova syna.

Bývalé Musée d'Etnographie du Trocadéro shromažďovalo kolekce z tzv. Královského kabinetu a kolekce šlechtických kabinetů kuriozit, sesbíraných již v 16. století cestovateli a vědci.

Mezi opravdové zakladatele muzea Trocadéra patřili doktor Ernst-Théodore Hamy a K. Rantz.⁵⁰ Francouz Ernst-Théodore Hamy (1842 Boulogne-sur-Mer – 1908 Paris) byl antropolog a etnolog. V letech 1880 – 1908 byl konzervátorem Musée d'Etnographie du Trocadéro. V roce 1880 se zaměřil na vytvoření oddělení fyzické

antropologie v koncepci již vědecké. Byl hlavním komisařem Pařížské světové výstavy v roce 1878.

K. Rantz vytvořil v rámci celkové muzejní koncepce muzea Trocadéro instalaci s názvem „*Historická expozice dřívějšího umění a etnografie cizích národů v Evropě.*“⁵¹

Generace třicátých let se snažila dát muzeum Trocadéro nový význam tím, že v roce 1937, při příležitosti jedné ze světových výstav, vytvořila v křídle Passy moderní Musée de l'Homme, jehož samotný název avizoval nový přístup a novou filosofii. Muzeum bylo otevřeno na svátek Člověka 1. července 1938. Zahrnovalo také L'Institut d'Ethnologie a sídla hlavních vědeckých společností z oboru. V roce 1937 vznikla také knihovna Musée de l'Homme. Do Musée de l'Homme byly v roce 1937 umístěny předměty, nasbírané při etnografické a lingvistické expedici v roce 1931. Mise, organizovaná pařížským Institutem Etnologie, se nalodila 19. května v Bordeaux. Vedoucí této mise byl Marcel Griaule.⁵²

Zakladatelem a prvním ředitelem Musée de l'Homme byl francouzský etnolog Paul Rivet (1876 – 1958), jež se v roce 1926 podílel na vzniku Institut d'Ethnologie v Paříži.

Po druhé světové válce zde působili jako odborníci například Georges-Henri Rivière nebo Claude Lévi-Strauss.

Francouzský muzeolog Georges Henri Rivière (1897 Paříž – 1985, místo smrti neznámé) byl představitelem koncepce „ekomuzea“, tj. snažil se ukázat civilizace v jejich přirozeném prostředí. Za tuto ideu byl vysoce oceňován. V letech 1929 až 1930 byl spolu editorem a přispěvatelem magazínu *Documents*, kam psal články například o Etnografickém muzeu v Trocadéru. Ve stejném roce založil Musée National des Arts et Traditions Populaires, které mělo základ v etnografických sbírkách muzea Trocadéro. Ve 30. letech Rivière financoval projekty jako například expedici Dakar-

Djibouti, kterou vedl Marcel Griaule, nebo expedici Sahara-Soudan, založenou na hloubkovém výzkumu, jež poskytla dostatečné množství materiálu pro víc než 70 etnografických výstav, pořádaných mezi lety 1929 – 1937. V roce 1938 se přidal k Paulu Rivetovi, aby zmodernizovali zastaralé Musée du Trocadéro a představili ho veřejnosti jako zcela novou muzejní instituci Musée de l'Homme.

Claude Lévi-Strauss (1908 Brusel) je francouzský antropolog a filosof, významný představitel strukturální antropologie, profesor Collège de France, člen Francouzské akademie a nositel Řádu čestné legie. V roce 1949 stal zástupcem ředitele Musée de l'Homme.

Palais de Chaillot, ve kterém se dnešní muzeum nachází, je monumentální neoklasicistní stavba se dvěma křídly, zahnutými do tvaru oblouku, ukončené pavilony. Byla navržena architekty Léonem Azémem, Louis-Hippolytem Boilem a Jacquem Carluem. Palác byl vybudován u příležitosti světové výstavy v roce 1937 na místě Palais du Trocadéro z roku 1878. Palác ve svých prostorách zahrnuje čtyři muzea, divadlo a knihovnu Cinémathèque.

V západním křídle se kromě Musée de l'Homme nachází i Musée de la Marine, ve východním křídle potom Théâtre National de Chaillot a Cité de l'Architecture et du Patrimoine.

Muzeum člověka (le Musée de l'Homme) se dnes snaží přiblížit vývoj lidstva prostřednictvím série antropologických a etnologických expozic. Jeho posláním je definovat život a historii člověka (la vie et l'Histoire de l'Homme) a shromažďovat předměty, které se zaměřují na vývoj, pestré kulturní a umělecké projevy lidstva.

Muzeum se dnes prezentuje těmito stálými expozicemi:

- Noc věků (La Nuit des Temps)
- Šest miliard lidí (Six milliards d'hommes)
- Všichni příbuzní „všichni rozdílní“ (Tous parents „tous différents“)
- Etnologická galerie Afriky, Asie, Ameriky, Arktidy (Galeries d'Ethnologie: Afrique, Asie, Amérique, Arctiques)

Převážná část původních uměleckých děl, pocházejících z Afriky, Asie, Oceánie a Ameriky se v roce 2006 přestěhovala do Musée du Quai Branly.

Dnes je Muzeum člověka součástí Národního centra vědeckého výzkumu.

3.1.2. Reflexe exponátů v Trocadéru v tvorbě vybraných moderních umělců

Pablo Picasso⁵³ o Trocadéru řekl:

„ Když jsem šel do Trocadéra, bylo to odporné. Bleší trh. Zápach. Byl jsem celý sám. Chtělo se mi odejít. Neodešel jsem. Zůstal jsem. Zůstal jsem. Pochopil jsem, že to bylo velmi významné: něco mi snad došlo, ne?[...] Pochopil jsem, proč jsem se stal malířem. Úplně sám v tomto strašném muzeu, s maskami, s panenkami rudochů, zaprášenými figurínami. Avignonské slečny musely vzniknout toho dne, ale vůbec ne kvůli formám: bylo to totiž moje první zaříkávačské plátno, ano!“

Picasso po modrém a růžovém období hledal další osobitý způsob vyjádření. Proto se začal obracet ke kořenům. Seznamoval se s primitivním uměním Iberského poloostrova, ale hlavně s uměním africkým, zvláště s černošskými maskami. Podobný zájem sdíleli už před ním jeho přátelé, fauvisté Henri Matisse či André Derain.⁵⁴ Poprvé se Picasso s africkým uměním setkal v květnu nebo v červnu

1907, když navštívil etnografické museum v Palais du Trocadéro v Paříži. Inspiroval se různými africkými styly: sénoufo (Republika Pobřeží slonoviny), fang (Republika Gabon), warega (Republika Kongo-Kinshasa).⁵⁵ Okouzila jej zvláště jejich jednoduchá forma a rituální obsah. Následně se v Picassově tvorbě uplatnilo zjednodušení tvaru pomocí několika ostrých linií, které můžeme pozorovat například na Autoportrétu (1907) z Národní galerie v Praze a následně na Avignonských slečnách (1907).

Již od roku 1910 navštěvují Trocadéro i malíři české Skupiny výtvarných umělců. V roce 1914 členové Skupiny výtvarných umělců v Praze zorganizovali výstavu tvorby Picasso a Braqua. Součástí této instalace byly i čtyři africké sochy.⁵⁶

V roce 1910 navštívil Trocadéro i Josef Čapek a inspiroval se zde jak pro svoji výtvarnou tvorbu, tak pro sepsání knihy O umění přírodních národů (viz výše).

Čapek své dojmy popisuje i v této publikaci, kde píše:

*„V roce 1910-11 začal jsem si dělat v pařížském Trocadéru poznámky o domorodém umění Afriky a jiných světadílů.“*⁵⁷

Nesmíme, ale také zapomenout na jeho vlastní ilustrace v této knize, kterou tvoří spolu s textem její rovnocennou část. Mezi exponáty z Trocadéra, které kreslil patří například: Fetiše ze Zlatého pobřeží a středního Konga [obr. 7.], Mušlové masky z Francouzského Sudanu [obr. 8.], Řezby v kosti.- Varega, Kongo [obr. 9.].

3.1.3. Význam Musée de l'Homme v minulosti a dnes

Zaměření dnešní instituce Musée de l'Homme neodpovídá původnímu záměru, formulovaném při založení bývalého Musée d'Etnographie du Trocadéro v roce 1878,⁵⁸ zmodernizovanému na Musée de l'Homme. Posláním zpočátku bylo dát Francii muzeum, které by shromažďovalo předměty nejen z Afriky.

Význam mělo především pro moderní umělce, a to jako zdroj inspirace. Tak jako předtím umělci chodili načerpat inspiraci do Louvru, tak na přelomu století 19. a 20. to bylo právě Trocadéro, které dávalo nevyčerpatelnou sílu pro tvorbu evropských umělců, což vedlo ke vzniku nových uměleckých směrů, například kubismu. V roce 1938 se instituce zmodernizovala, avšak stále shromažďovala stejné umělecké artefakty. Vzrostl ale její význam politický, kdy bylo toto muzeum chápáno jako výraz smíření Francie s Africkými koloniemi. Podstatná změna tak nastala v pochopení afrického kontinentu a jeho společnosti a k jejím respektování.

Dnešní Musée de l'Homme se bohužel dle mého názoru nemůže srovnávat s významem, jaký mělo na počátku 20. století. Je to dané především přesunem všech vystavených exponátů do Musée du Quai Branly. Nová instalace zdaleka neodpovídá kvalitám předešlé.

3.2. Palais de la Porte Dorée, Musée national des Arts d’Afrique et d’Océanie

3.2.1. Historie muzea do 80. let

Idea založení muzea, které by bylo zasvěceno koloniím, se ve Francii objevila oproti ostatní Evropě se zpožděním. Jinde v Evropě byla muzea, jež se snažila prezentovat historii, etnografii a umění kolonií, budována již koncem 19. století. Na území Francie se koncem 19. století objevila pouze malá regionální muzea, například v Lille, Le Havre a jinde, která však měla ale hlavně komerční charakter.

Inicitiavita založení koloniálního muzea (Musée colonial) přišla až při příležitosti tzv. Koloniální expozice (Exposition coloniale) roku 1931 v parku Vincennes v Paříži. Dekret vydaný vládou 11. září 1931, stanovuje, že posláním koloniálních muzeí je „seskupovat vlastní předměty, které budou ilustrovat historii francouzské kolonizace a sociální, ekonomický a umělecký rozvoj kolonií a zemí pod protektorátem Francie“. ⁵⁹

Palais de la Porte Dorée je situovaný na východě Paříže v místech, kde se nachází mimo jiné také známý park Vincennes. Dne 5. listopadu 1928 se delegace úředníků a dalších významných lidí shromáždila na místě dnešního Palais de La Porte Dorée, aby zde položila základní kámen. Členem delegace byl i prezident republiky Gaston Doumergue (1863 – 1937), který položil základní kámen pro budoucí Musée des Colonies, první budovu budoucí Exposition coloniale internationale. Francie se mohla díky tomu zařadit po bok institucím, jako jsou Imperiální institut Londýna, muzeum Tervueren v Bruselu nebo Koloniální institut Amsterdamu.

Budova byla navrhována architektem Albertem Lapradem, a to ve stylu art deco. Na průčelí je freska s názvem Pocta Francii pěti kontinentům (l’Hommage de la France aux cinq continents). Autorem

fresky, která znázorňuje příspěvky kolonií francouzské kultury, je Alfred August Janniot.

Postupem času došlo k několika změnám názvu této instituce. V roce 1935 došlo k zhodnocení vkladů Francie a následnému přejmenování na „Musée de la France d'outre-mer“ (1935 – 1960). Pak v roce 1960 díky iniciativě André Malraux (1901-1976)⁶⁰, kdy opět došlo přehodnocení ideologie a geografie a to následně vedlo zase k přejmenování na „Musée des Arts africains et océaniens“ (1960 – 1990) a nakonec na „Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie.“⁶¹

Dnešní název je Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie (zkracováno také na MAAO).

3.2.2. Prezentace muzea od 80. let

Do historie Národního muzeu umění Afriky a Oceánie se také od roku 1985 vepsala její spolupráce s etnologickou laboratoří Musée de l'Homme. Mezi těmito dvěma institucemi docházelo k vzájemným výpůjčkám uměleckých artefaktů za účelem tematických výstav, jako byly například *Kamerun - Umění a architektura* (1988), *Etiopie- 30. léta 20. století* nebo *Afrika* (obě 1989). V 90. letech muzeum pořádalo například následující výstavy: *Výstava Vallées du Niger* (zima 1993 – 1994) a *Vanutu* (1996 – 1998).⁶²

Od roku 1990 se muzeum snaží o konfrontaci mezi uměním tzv. „tradičním“ a uměním současným, tj. mezi umělci žijícími v různých horizontech.

Sbírkové fondy, umístěné do několika galerií, shromažďovaly předměty například z původní Nigérie (terakoty, bronzové předměty a předměty ze slonoviny), Sudánu, Centrální Afriky atd. V přízemí se nachází stálá expozice s názvem *Králové sochaři, umění a moc*

v kamerunském Grasslandu („Les rois sculpteurs, art et pouvoir au Grassland camerounais“), jejíž součástí bylo i 53 hlavních děl z Kamerunu, darovaných v roce 1991 Dr. Pierrem Harterem. Dnes je tento dar nově nainstalován do Musée du quai Branly.

Dne 31. ledna 2003 kolekce čítající 25 až 30 000 kusů z Musée national des Arts d’Afrique et d’Océanie, opustila budovu la Porte Dorée, aby byla následně instalovaná do budoucího muzea Branly.

Dnes je Musée national des Arts d’Afrique et d’Océanie rozděleno do pěti sekcí, které zahrnují geografii, turismus, umění, ekonomii a koloniální produkci, historii a dokumentaci. V suterénu se nachází tropické akvárium a terárium.

3.2.3. Význam Musée national des Arts d’Afrique et d’Océanie

Toto muzeum se zásadně odlišuje od ostatních muzeí v Paříži, věnujícím se africkému umění. Posláním tohoto muzea bylo a je především reprezentovat kolonie a jejich umění v minulosti i dnes. I přes přesun památek do Musée du Quai Branly, neztratilo svůj kurátorský záměr, pro které bylo založeno.

3.3. Musée Dapper

3.3.1. Historie muzea

Muzeum Dapper (Musée Dapper) plní kromě funkce muzea také funkci střediska pro výzkum etnografie. To se, pod označením Dapper Fondation, řadí ve světě mezi přední instituce pro výzkum afrického umění a kultury. Zájem nadace spadá kromě kultury Afriky i na umění Karibské oblasti a jejich diaspory.

Tato významná muzejní instituce byla otevřena pod vedením Christiane Falgayrettes-Leveau v květnu 1986, a to v soukromém paláci, který byl postaven v roce 1901 Charlesem Plumetem na 50. avenue Victora Huga v Paříži.

Toto muzeum klade důraz především na předkoloniální lidové umění Afriky a předkolumbovské umění Ameriky, které je zde zastoupené skulpturami, dřevořezbami a kmenovými díly. Mezi přední výstavní exponáty patří kmenové masky (obřadní, pohřební, divadelní). Některé z nich pocházejí dokonce z 12. století.

Od roku 1986 do roku 1998 muzeum Dapper uspořádalo kolem třiceti tématicky zaměřených výstav. Významný mezník pro toto muzeum znamenal 30. listopad 2000, kdy se otevřelo tzv. nové muzeum Dapper s expozicí *Umění Afriky (Arts d'Afrique)*, které shromažďuje 150 děl pocházejících z části z velkých mezinárodních muzeí.

3.3.2. Současná prezentace muzea

Muzeum Dapper se ročně prezentuje dvěma tématicky zaměřenými výstavami, přičemž její okruh zájmu spadá také na dílo současné umělce. Mezi zajímavé výstavy, které jsem měla možnost sama vidět, patří *Ženy v africkém umění (Femmes dans les arts d'Afrique)* a *Zvíře (Animal)*.

- *Výstava Ženy v africkém umění (Femmes dans les arts d'Afrique), konaná od 9. října 2008 do 12. července 2009.*

Tato výstava prezentovala kolem 130 děl, které pocházely ze soukromých nebo veřejných sbírek, mezi ně patřily například Musée royal de l'Afrique centrale (Tervuren), Musée d'Ethnographie (Anvers), Staatliches Museum für Völkerkunde (Mnichov), Afrika Museum (Berg en Dal), Museum Rietberg (Curych), Musée Barbier-Mueller (Ženeva), Musée du Louvre (Paříž) a Musée Dapper (Paříž).

Jejím hlavním cílem bylo alespoň částečně nastínit život žen v Africe, a to od jejich narození přes svatbu, porod až po smrt.

Ukazovala jejich těžký život, většinou na vesnici, jejich roli v rodině, aktivity aj. Zajímavou otázkou, která zde byla také položena, byla otázka, jakým způsobem jsou ženy v africkém umění prezentovány (Comment les femmes apparaissent-elles dans les arts africains?). To chtěla výstava ukázat mimo jiné na příkladu ženy v době mateřství. Tzv. žena s dítětem je pro ně ideální ženou a tvoří tak hlavní téma znázorňování žen v africkém umění.

- *Zvíře (Animal), výstava konaná od 11. října 2007 - 30. března 2008.*

Tato výstava se snažila nastínit významnou roli zvířat na africkém kontinentě, přičemž ukazovala na jejich hlavní roli v mýtech, legendách, pohádkách v příslovích nebo v hádankách, které se stále snaží udržovat v africkém výtvarném umění.

3.3.3. Nadace Dapper

Olfert Dapper byl nizozemský humanista 17. století, autor encyklopedie *Soupis Afriky (Description de l'Afrique)*,⁶³ vydané v roce 1668.

Nadace Dapper byla založena v roce 1983 v Amsterdamu, a to díky impulsu pana Michela Leveaua, jejího prezidenta. V současné době sídlí nadace v Paříži.

3.3.4. Význam Musée Dapper

Muzeum Dapper z kontextu ostatních představených institucí vybočuje svým soukromým zřízením. To ale neznamená, že je svým poslání méně významné. Určitě hraje důležitý význam pro poznání afrického umění, a to nejen svojí výstavní činností. Cílem instituce je kromě výstavní činnosti též pomáhání při organizování expedic a udílení stipendií.

3.4. Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre

3.4.1. Historie Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre

Muzeum Louvre (Musée du Louvre) sehrálo základní úlohu ve francouzském, ale i mezinárodním kulturním životě. Dnešní muzeum je rozděleno do osmi oddělení, která se snaží dokumentovat historii evropského umění, starověkých civilizací, ale nově i umění Afriky, Asie, Oceánie a Ameriky, což Louvre řadí mezi moderně koncipovaná světová muzea.

Úplná reorganizace sálů, která začala už před 2. světovou válkou a která pokračovala i v poválečném období, vyvrcholila v roce 1984 zahájením prací na projektu Velkého Louvru (Grand Louvre).

Na umění označované jako tzv. první umění (arts premiers) nebo umění primitivů (arts primitifs), bylo stále nahlíženo jako na umění divošských barbarů, které není příliš krásné a navíc je hrubé. Proto také v plánu pro projekt tzv. Velkého Louvru nebylo původně zahrnuto.

I když byla z počátku žádaná pouze jakási „malá vitrína“, která by počítala s 8 až 10 mistrovskými díly primitivního umění, vedení Louvru se stále ostýchalo k prezentaci primitivního umění v tak prestižní instituci. Důvodů, proč nebylo vhodné tyto sbírkové fondy umístit do Louvru, udávali několik. Jedním z hlavních důvodů byl nedostatek prostorů k jejich patřičné prezentaci. Jacques Kerchache, který byl autorem projektu stálé expozice primitivního umění, tj. osmé sekce Louvru, tento důvod trefně vyvracel. Tvrdil, že když se našlo dostatek místa pro Starověký Egypt, Řecko, Mezopotámii nebo

Islám, může se najít místo i pro umění z Afriky, Asie, Oceánie a Ameriky. V roce 1984 napsal dokonce francouzskému prezidentovi, Françoisi Mitterrandovi, o povolení uskutečnění svého projektu. Tento krok se však ukázal jako neúspěšný. Obrat nastal po seznámení Kerchache s Jacquem Chiracem.

Podle slov Bernarda Dupaigna⁶⁴ sehrála roli na vytvoření této sekce právě zásluha bývalého francouzského prezidenta, v té době starosty Paříže, Jacqua Chiraca. Díky přímluvě Chiraca, laboratoř Ethnologie Muzea člověka (laboratoire d'Ethnologie au Musée de l'Homme) povolila Kerchachovi, vybrat v depozitářích Musée du l'Homme všechny předměty, s kterými počítal pro svůj projekt v Louvru.

Chirac se zaručil, že tyto ztracené civilizace dostanou v Paříži prezentaci hodnou jejich významu. Proto se také rozhodl vytvořit v Louvru VIII. sekci, zasvěcenou umění Afriky, Oceánie, Asie a obou Amerik. V podstatě se jednalo o snahu sdružit „pod jednu střechu“ Musée de l'Homme a Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie. Reakce na tento projekt byly velmi živé. Mezi problémy, které se objevily, byl i nedostatek specialistů se zaměřením na „primitivní umění“. Byli to tedy specialisté z Musée de l'Homme, kteří museli přijít do Louvru. Důležitou roli zde také hrál katalog, na kterém se podílelo na 48 specialistů mezinárodního významu a který byl editovaný Jacquem Kerchachem.

Prostor instalace (pavillon des Sessions) byl navržen architektem Jeanem-Michelem Wilmottem. Plocha 1400 m² je rozdělena na čtyři sály, odpovídajících čtyřem kontinentům. První sál zahajuje Afrika, následuje Asie a Oceánie, dále Amerika, severní a jižní. Sbírky pocházejí z veřejných francouzských sbírek, laboratoře Ethnologie Musée de l'Homme a Musée national des Arts

d'Afrique et d'Océanie, dále z akvizic státu a některé jsou půjčené na delší dobu z jiných muzejních institucí.

Expozice byla otevřena 13. dubna 2000 prezidentem Jacquem Chiracem, za účasti iniciátora tohoto projektu Jacqua Kerchache.

3.4.2. Význam Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre

Díky vytvoření osmé sekce Louvru, věnované mimoevropskému umění, se dnešní Louvre může řadit mezi muzea, která mají poslání představovat pestrost světových civilizací. Do svých osmy sekcí zařazuje průřez evropským i mimoevropským umění. Zařazení mimoevropských sbírek do hlavního muzea Francie znamenalo pozvednutí tohoto umění na úroveň umění starověkých civilizací a umění evropského. Díky této instalaci se tedy zásadně proměnil pohled společnosti na africké umění.

4. Musée du Quai Branly (MQB) - Musée des Arts et des Civilisations

4.1. Počátek projektu Musée du Quai Branly

Mezi francouzskými prezidenty existuje jakási tradice vepsat se do paměti francouzského národa prostřednictvím odvážných stavebních počinů, které navíc mohou nést jejich jméno. Tak se například Georges Pompidou v letech 1972-1977 zasloužil o vybudování kulturního centra (Pompidouovo kulturní centrum) a jeho pozdější nástupce François Mitterrand o stavbu skleněné pyramidy v Louvru a nové opery na náměstí Bastille (Opéra National de Paris Bastille). Zbudováním muzea Branly se takto do historie zapsal Jaques Chirac.

Mezi muzea, jejichž hlavním cílem nebo posláním je prezentovat různorodost národních kultur, se dnes v Paříži vedle Louvru řadí i Musée du Quai Branly.

Bernard Dupaigne, který byl ředitelem laboratoře Etnologie Muzea Člověka (laboratoire d'Etnologie du Musée de l'Homme) od r. 1991 až 1998, v předmluvě své knihy tvrdí, že „*Opravdová historie muzea Branly nemůže být pochopena jinak, než jako poslední epizoda úžasné transformace pařížských muzeí, která začala před 25 lety.*“⁶⁵

Kromě Jacqua Chiraca byl dalším iniciátorem výstavby Musée du Quai Branly i Jacques Kerchache.

15. března roku 1990 vyšel v novinách Libération manifest „*Les chefs-d'oeuvres du monde entier naissent libres et égaux*“. Jacques

Kerchache zde konstatuje, že „největší díla celého světa se rodí svobodná a rovná.“⁶⁶

Pod tento manifest se následně podepsala řada uznávaných historiků umění a etnografů.

Náhodné setkání Jacqua Chiraca a Jacqua Kerchacha v květnu roku 1992 odstartovalo jejich společný zájem o výtvarné umění Afriky, Oceánie, Asie a Ameriky. Politická moc Jacqua Chiraca, jež byl od roku 1989 starostou Paříže a následně 7. května 1995 byl zvolen prezidentem Francie (znovu zvolen 5. května 2002), umožnila otevření osmé sekce v Louvru (Pavilon des Sessions) a poté realizaci muzea Musée du Quai Branly. Ústřední myšlenkou zde bylo spojit dvě významné instituce - Musée de l'Homme a Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie. Reakce jak ze strany odborníků, ale také samotné veřejnosti, byly různorodé.

Jacques Kerchache považoval znalost primitivního umění za nutnou součást všeobecného vzdělání. Z hlediska muzeologie, návštěvníci dle jeho názoru chtějí tomu, co vidí, skutečně porozumět a nechtějí pouze pasivně konzumovat, co je jim v expozicích předkládáno. Chtějí porozumět době, školám a jednotlivým dílům, která jsou mu zde prezentovaná. Podobně míněná jsou i slova Pierra Rosenberga,⁶⁷ bývalého ředitele Louvru, kdy říká, že hlavní díla nemluví sama za sebe, ale je třeba je situovat do jejich historické reality. Primitivní umění vyžaduje dvojité osvětlení, jednak umělecké, jednak pedagogické.

Bohužel Jacques Kerchache se nedožil dokončení svého projektu. Při otevření tedy byl přítomen pouze jediný z iniciátorů, bývalý prezident Jacques Chirac. Ve svém projevu při otvírání muzea prohlásil, že Musée du Quai Branly má odstraňovat jakoukoli

hierarchii v umění, analogicky k hierarchii lidské společnosti. Oslavuje univerzálnost lidského génia napříč oslňující růzností svých kulturních výrazů.⁶⁸

Prvním ředitelem Musée du Quai Branly se stal Stéphan Martin.

4.2. Osobnost zakladatele Musée du Quai Branly Jaqua Kerchache

Jacques Kerchache se narodil 6. srpna 1942 v Rouen a zemřel 9. srpna 2001 v Mexiku.

Jacques Kerchache byl sběratel, obchodník, význačný expert a autor několika oceňovaných publikací o africkém umění (například „Derain et l'art nègre“, katalog retrospektivy Andrého Deraina v Musée d'Art moderne de la ville de Paris, prosinec 1994). Ke konci života se stal uznávaným organizátorem významných výstav, díky čemuž je dodnes pokládán za jednoho z nejlepších světových expertů na tzv. primitivní umění.

Některé jeho názory byly ve své době vskutku opovážlivé. Netajil se například svým názorem, že skoro všechna muzea jsou založena na základě nějaké loupeže. Proto neviděl překážky ve „vyloupení“ Musée de l'Homme za účelem vytvoření nového muzea.

Do oblasti Afriky, Asie, Ameriky a Oceánie podnikl v letech 1959 – 1980 mnoho studijních cest.

Mezi zajímavé výstavy, na kterých se kurátorsky podílel, a které proběhly mezi lety 1958 – 2001 v různých pařížských muzeích, patřily například:

- „*Chefs-d'oeuvre du Musée de l'Homme*“ (Mistrovská díla z Muzea Člověka), Paříž, Muzeum Člověka, 1965.
- „*Sculptures africaines dans les collections publiques françaises*“ (Africké sochařství ve veřejných francouzských sbírkách), Paříž, Muzeum Oranžérie, 1972 – 1973.

- „*Les Arts à Paris chez Paul Guillaume, 1918 – 1935*“ (Umění v Paříži u Paula Guillauma, 1918 – 1935). Paříž, Muzeum Oranžérie, 1993 – 1994.
- „*Picasso/Afrique: état d'esprit*“ (Picasso/Afrika: stav ducha). Paříž, Centre Georges-Pompidou, 1995.⁶⁹

V roce 1960 otvírá Kerchache galerii na rue des Beaux-Arts v Paříži. Následně Galerii 53, na rue de Seine v Paříži, ve které proběhly například tyto zajímavé výstavy:

- „*Afrique. Océanie. Amérique*“ (Afrika, Oceánie, Amerika), 1969.
- „*Masques Yorouba. Afrique*“ (Masky Kmene Yorouba. Afrika), 1973.

V roce 1980 byla galerie uzavřena.

15. března roku 1990 vydal v novinách Libération manifest „*Největší díla celého světa se rodí svobodná a rovná.*“ („*Les chefs-d'oeuvres du monde entier naissent libres et égaux*“).

V roce 1997 spolupracuje na vytvoření expozice pro Pavillon des Session v Musée du Louvre.

4.3. Projekt stavby Musée du Quai Branly architekta Jeana Nouvela

4.3.1. Jean Nouvel

Jean Nouvel, který se narodil 12. srpna 1945 v Fumel na jihozápadě Francie, je držitelem několika mezinárodních cen, čestných doktorátů, Řádu čestné legie a je teprve druhým francouzským architektem, (prvním byl Christian de Portzamparc, v roce 1994), který získal nejvýznamnější architektonické ocenění, tzv. Pritzkerovu cenu za architekturu. Je představitelem tzv. high-tech architektury. Představitelé tohoto proudu věří hlavně na technický a civilizační pokrok. Sám Nouvel si libuje v odvážných počinech a kreativních experimentech budov, které se snaží

komunikovat se svým okolím. Je autorem více než 200 špičkových projektů.

Většina jeho architektonických projektů byla realizována ve Francii, mimo to Jean Nouvel navrhl významné projekty pro mnoho dalších zemí, jako je například Japonsko, Španělsko, Anglie, Nizozemí, Česká republika, Brazílie atd.

Pro francouzskou metropoli Paříž navrhl například budovu Arabského institutu (Institut du Monde Arabe), která spojuje moderní materiály s duchem tradiční arabské architektury. Dále mezi jeho pařížské stavby patří sídlo Cartierovy nadace (Fondation Cartier), jež svou pozornost obrací k soudobému umění. Jean Nouvel se určitě již jenom těmito projekty zapsal do dějin pařížské architektury, jak to před ním udělali například Eugène Haussmanne nebo Gustave Eiffele.

Momentálně se v Paříži staví podle jeho návrhů například nová koncertní hala pařížské filharmonie, která by měla být dokončena pravděpodobně v roce 2012.

4.3.2. Projekt Musée du Quai Branly

O autorovi budoucího muzea, jehož otevření bylo plánováno na rok 2002, měla původně rozhodnout mezinárodní architektonická soutěž. Nakonec ale vítěze vybral bývalý prezident Jaques Chirac. Otevření muzea se uskutečnilo v roce 2006.

Projekt Musée du Quai Branly byl realizován pro sbírky mimoevropského umění, sesbírané ve Francii během pěti staletí, čítající na 300 000 předmětů, pocházejících převážně z Musée de l'Homme (250 000 předmětů z etnologické laboratoře) a z Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie (25000 předmětů).

Zásadní otázkou pro architekta bylo, jakým způsobem začlenit muzeum do bloku velkých bytových domů z 19. století. Výsledkem je osobitá stavba, nekopírující ani vzory „západní“ architektury, ani vzory domorodé.

Budovu vynáší nad terén 26 masivních sloupů. Zajímavým estetickým prvkem, jenž se stal charakteristickým pro toto muzeum, je třicítka barevných krabic, které se nalézají na severní fasádě. Mají funkci čistě estetickou.

Muzeum je rozčleněno na čtyři části, odpovídající čtyřem kontinentům. Jen díky různobarevným podlahám můžeme rozeznat, o jaký kontinent jde. Pro Afriku byla zvolena žlutá barva, pro Ameriku modrá, pro Oceánii červená a pro Asii oranžová.

Uvnitř, v různých výškových rovinách, můžeme najít stále expozice, krátkodobé výstavy, vědecké pracoviště, mediatéky, učebny a auditoria. V západní a východní části se nachází dvě galerie, které se zaměřují na krátkodobé tématické výstavy a jedna multimediální galerie.

Vstupní sál je umístěn v centru budovy, z něj pak vedou trasy do všech částí muzea. Prostoru vstupního sálu dominuje prosklený válec deponitáře s archivovanými, ale současně v podstatě vystavenými exponáty. Kolem tohoto válce se obepíná rampa, vedoucí do hlavního sálu. Rampa slouží zároveň jako projekční plocha pro multimediální instalaci. Za rampou následuje potmělá chodba, z které se dostaneme do hlavního sálu.

Neodmyslitelnou součástí projektu byla od počátku určitě i venkovní zeleň. Tento komplex tak působí dojmem, že je jakýmsi přístřeškem uprostřed lesa.

Na projektu zahrad spolupracovali botanik Patrick Blanc a zahradní architekt Gill Clément, jehož hlavní specializací jsou

vertikální zahrady. Oba zde vytvořili rovnocennou součást dnes již světově uznávaného muzea.

Směrem k nábřeží Seiny zeleň pokrývá fasádu muzea o celkové ploše 800 m². Zeleň zde tvoří více než 70 procent celkové plochy pozemku a je zde vysazeno na 1500 rostlin.

4.4. Struktura a sbírkové fondy Musée du Quai Branly

Musée du Quai Branly uchovává na 300 000 předmětů. Z toho největší sbírkový fond náleží africkému kmenovému umění. Tvoří jej zejména výrobky ze slonoviny a dřeva. Můžeme zde ale také najít řadu obřadních a rituálních výtvorů, amulety, masky a oděvy.

Trasa stálé expozice začíná Oceánií, dále přechází do oddělení Asie a Afriky a je ukončena uměním Ameriky.

Oceánie

Sbírka věnovaná Oceánii, Melanésii, Polynésii a Austrálii, prezentuje artefakty, dovážené do Francie již od počátku 19. století.

Například umění Polynésie je zastoupeno vzácnými předměty, pocházejícími z francouzských expedic, které byly vedené námořníky Julesem Dumontem d'Urville, Louisem de Freycinet a Louisem Duperreyem v průběhu 19. století. Současné malířství domorodých Australanů ukazuje tvůrčí dynamismus obyvatel Oceánie.

Asie

Téměř každá země tohoto kontinentu tvoří různorodou etnickou, jazykovou a náboženskou entitu. Asijská kolekce⁷⁰ pochází převážně z konce 19. století a hlavně ze století 20.

století. K nejvýznamnějším exponátům patří hlavně nádherné kostýmy a textilie.

Afrika

Kolekce Afriky je uspořádána v Musée du Quai Branly do těchto geografických oddílů:

1) Severní Afrika (Afrique septentrionale)

Toto oddělení se věnuje například písmu a ilustracím knih, vzniklých v této oblasti, městskému či venkovskému umění (přičemž v obou odděleních jsou artefakty rozděleny na umění žen a umění mužů), umění nomádů.

2) Západní Afrika: súdánská zóna (Afrique occidentale: zone soudanienne).

Tj. oblast bývalého Mali. Oddělení je zasvěceno kulturám Mande, Dogon aj. a jejich kultuře, tj. například pohřebním oslavám kmene Dogon, sochařství a věštění kmene Lobi nebo Tanci masek v Burkina Faso. Soubor ukončuje oddělení „Vysochaná těla“ (Corps sculptés).

3) Západní Afrika: pobřeží Guineje (Afrique occidentale/côte de Guinée)

Oddělení se věnuje konfrontaci afrického umění a umění evropského, kmenovým maskám a tématu hudebních nástrojů Afriky.

4) Západní Afrika: svět kmene Akan (Afrique occidentale: le monde akan).

Oddělení vystavuje sbírky s názvy: Zlato, Duše žijících a mrtvých, Království Danhome.

5) Mezi západní a rovníkovou Afrikou: Nigérie (Entre l'Afrique occidentale et équatoriale: le Nigeria).

Oddělení prezentuje terakotové sošky kultury Nok, představuje předměty z prvních politických útvarů, tj. prvních království: Ife a Benin, Yoruba, Benoue a země Igbo, Delta Nigérie a Cross River (le delta du Niger et la Cross River). Součástí je i speciální oddělení „Velká království Kamerunu“, které je dědictvím Pierra Hartera⁷¹

6) Rovníková Afrika (Afrique équatoriale).

„Zobrazení“ předků kmenů Fang, Kota, Punu (Les «images» d'ancêtres. Les Fang, les Kota, les Punu).

7) Střední Afrika (Afrique centrale).

Vystaveny jsou zde magické sochy „minkisi“ v zemi Kongo, artefakty reprezentující ženu v konžském umění, odznaky autorit/nástroje moci.

8) Jižní a východní Afrika (Afrique australe et orientale)

Klade si za úkol „uvést diváka“ zvlášť do světa afrických mužů a žen. V případě žen expozice divákovi představuje jejich „perlařské umění“ (Du côté des femmes: les arts du perlage). Součástí jsou i ukázky artefaktů sloužících ke „komunikaci s předky“, jako například pohřební tyče, oddělení Africká textilie a oddělení Křesťanská Etiopie (vystavena jsou například plátna z kostela Abba Antonio přivezená z misie Dakar-Djibouti v roce 1931).

Amerika

Nejstarší kolekce Ameriky byla sesbíraná již v rozmezí 16. a 18. století, a to v královském kabinetu kuriozit. V 19. století se obchodníci se starožitnostmi zaměřovali hlavně na vývoz uměleckých artefaktů z předkolumbovského Mexika a Peru.

4.5. Ostatní fondy

Mezi ostatní fondy tohoto muzea patří Sběrka hudebních nástrojů, kolekce textilu, kolekce fotografie a kolekce historie.

Kromě expozic, věnovaných zmiňované čtveřici kontinentů, muzeum veřejnosti představuje ještě fondy „Pobřeží“ (La Rivière) a „Zasedací pavilon“ (Le pavillon des Sessions).

„Pobřeží“ se nachází v centru výstavní plošiny. Jakási řeka je pro nás pozvánkou na cestu v čase a prostoru, kterou můžeme strávit ve společnosti mimoevropské kultury. Tuto expozici lze vnímat všemi smysly, tj. jednak formou pozorování, poslechu, ale také dotekem. Tato sekce je dále rozdělena na tyto části: Objevit, Sbírat (Découvrir, Collecter), Bydlet, Procházet (Habiter, Parcourir) a Cestovat, Uctívat (Voyager, Honorer).

Jako „Zasedací pavilon“ je označována expozice věnovaná vzniku VIII. oddělení Louvru, které je věnováno umění Afriky, Asie, Oceánie a Ameriky. Expozice se soustřeďuje na popis vzniku nového oddělení v Louvru, chápaného již v té době jako předstupeň budoucího Musée du Quai Branly. Pavilon je rozdělen na dvě části: Doplnující projekt v Musée du Quai Branly (Un projet

complémentaire au Musée du Quai Branly) a Výbor příkladných děl (Un florilège d'oeuvres exemplaires).

4.6. Výběr z výstav konaných v Musée du Quai Branly v letech 2007-2008

V letech 2007 – 2008 jsem měla možnost osobně se seznámit s částí výstavního programu Musée du Quai Branly. Mezi velmi zajímavé výstavy patřily například:

1. *Benin – Pět století královského umění (Bénin – Cinq siècles d'art royal)*.

Výstava probíhala od 2. října 2007 do 6. ledna 2008 v Galerii Jardin.

Poprvé byl ve Francii vystaven výběr ze sbírek zahraničních institucí, hlavně z Anglie, Německa a Rakouska (vídeňské Museum für Völkerkunde). Součástí krátkodobé výstavy byly hlavně bronzy a výrobky ze slonoviny, ale také mapy, rukopisy a kroniky z cest po Nigérii.

2. *Aristokrat a jeho kanibalové – Cesta knížete Festetics de Tolna po Oceánii 1893 – 1896 (L'aristocrate et ses cannibales le voyage en Océanie du comte Festetics de Tolna 1893 – 1896)*.

Výstava probíhala od 23. října 2007 do 13. ledna 2008 v Galerii suspendue Est.

Krátkodobá výstava, mapující dvanáct etap cesty maďarského knížete Rodolphe Festetics de Tolna po Oceánii, je jakousi žurnalistickou kroniku, která klade důraz na aspekty jak vědecké, tak na etnografii a historii Pacifiku koncem 19. století. Vystaveny byly například mapy plaveb aj.

Kníže de Tolna nebyl specialistou v oboru etnografie ani umění, byl však nadšeným cestovatelem, uchváceným, podobně jako většina „západní“ společnosti na konci 19. století, vlnou „exotismu“.

Smysl této výstavy viděl Roger Boulay⁷²

v přiblížení skutečnosti, že za konkrétními předměty se nachází jednotliví lidé. Výstavu chápal jako pozvání na jakousi dobrodružnou cestu za poznáním. [obr. 31. a 32.]

3. *Stará africká slonovina ve francouzských sbírkách (Anciens ivoires africains dans les collections françaises).*

Výstava probíhala od 19. února do 11. května 2008.

V předmluvě ke katalogu výstavy Ezio Bassani⁷³

řekl: „*Sochy ze slonoviny jsou prvními uměleckými díly, které přišly do Evropy po průzkumu afrického pobřeží. Shromáždění uměleckých děl, řezaných do tak vzácného materiálu, na jedno místo, tedy do Musée du Quai Branly, je významnou událostí již jen díky kvalitě samotných děl, ale také díky jejich vzácnosti a konečně unikátní povaze daných děl mezi ostatními.*“

Již v 16. století se předměty ze slonoviny africké provenience nacházely ve francouzských aristokratických sbírkách. Pocházely například z Konga, Sierry Leone nebo dnešní Nigérie. Krátkodobá výstava artefakty představila jako díla exotická a luxusní. Vystavena byla zhruba dvacítkou nejstarších afrických předmětů, umístěných dnes ve francouzských sbírkách.

4.7. Doprovodný program

Muzeum nabízí v rámci doprovodného programu tyto aktivity:

1. Žijící umění, konference a debaty, kino (arts vivants, conférences et debata, fonéma). Oddělení zahrnuje divadelní sály a kina, umístěné v části „Jardin bas“.

2. Divadlo Clauda Lévi-Strausse (Le théâtre Claude Lévi- Strauss), které nabízí různé programy žijícího umění - performance, lidové tradice a nehmotné dědictví (eposy, obřady a písně).

3. Divadlo zeleně (Le théâtre de verdure), jenž přijímá publikum v okolních zahradách, které slouží jako auditorium pro performance a konference venku.

4. Kino (Cinéma), promítající především dokumentární filmy.

5. Prohlídky, ateliéry (Visites, Ateliers), tématicky rozvíjející aktuální výstavy.

6. Prohlídky a aktivity „objevitelské“ (Les visites et activités de découverte), zprostředkovávající první seznámení s muzeem.

7. Komentované prohlídky (Les visites contées).

8. „Návštěvy v otázkách“ (Les visites en questions), nabízející divákům možnost výměny názorů s přednášejícími.

9. Tématické návštěvy (Les visites thématiques), komentované prohlídky jednotlivých sálů stálé expozice.

10. Cesty jednoho dne (Les voyages d'un jour), prostřednictvím „ateliéru žijícího umění“ (muzika, povídka nebo tanec) nabízí možnost setkání diváka s uměleckým dílem, následované debatou s odborníky.

11. Ateliéry (Les ateliers), umožňující setkání s živou uměleckou tradicí (povídky, hudba, tanec, loutkové divadlo).

12. Velké svátky (Les grandes fêtes), kdy jsou lidové nebo rituální svátky příležitostí pro publikum zúčastnit se nočních prohlídek (například „Dny vlastenectví“).

13. Mediatéka (la médiathèque), shromažďující 250 000 knižních titulů a 3 000 titulů časopisů.

4.8 . Význam muzea Musée du Quai Branly

Toto muzeum bylo vybudováno na úkor dvou stávajících institucí, tj. Musée de l'Homme a Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie, které tak prakticky ztratily svou původní funkci. Nicméně se tak umění Afriky, Asie, Oceánie a umění obou amerických kontinentů dostalo stejně významného prostoru, jakého se do té dostávalo pouze umění evropskému.

Podle slov nynějšího prezidenta muzea, Stéphana Martina, který ještě před konstituováním této instituce ubezpečoval, že se bude snažit založit *„instituci nového typu [...], jež bude zprostředkovávat veřejnosti znalosti o primitivním umění, spolupracovat se*

specialisty i studenty [...]. Zmizí tak trhlina mezi pohledem etnografickým a estetickým, mezi konzervací a hledáním.“⁷⁴

Dle mého názoru tyto myšlenky došly v projektu Musée du Quai Branly ke svému naplnění. Podařilo se vytvořit plně funkční, moderní muzejní instituci, ve které se završila snaha Francie vypořádat se s koloniální minulostí a povýšit africké umění na úroveň umění evropského.

5. Závěr

Paříž se dnes řadí mezi moderní města, která díky své historii měla možnost obohacovat své umělecké sbírky o vzácné artefakty z Afriky. V úvodu (první kapitole) jsem se pokusila nastínit historické spojení Francie a jejich kolonií v Africe. Pozornost byla věnována též prvním, zatím pouze amatérským, sběratelům – dobrodruhům, vlivu afrického umění na vznik moderního evropského umění a reflexi této problematiky v odborné literatuře.

Pro obchod s africkým uměním byla během staletí vytvořena široká nabídka. Jedním z prvních sběratelů afrického umění v Paříži byl Paul Guillaum (1891 Paříž – 1934 Paříž). Jako sběratel moderního umění rozpoznal význam afrických artefaktů a jeho vliv na umění moderní a ve svých galeriích vedle tvorby moderních mladých umělců vystavoval i umění africké. Ve své práci poukazují na jeho významnou roli propagátora afrického umění.

Dnešní sběratelé již nepochybuji o významu předmětů, vytvořených umělci z kmenů Baoulé, Dogon nebo Fang, tedy z původních francouzských kolonií, jako je Pobřeží slonoviny, Mali a Gabon. Součástí mého textu je představení některých významných francouzských a evropských sbírek. Mezi takové příklady patří sbírka Barbier-Mueller či soukromá sbírka Marie-France a Jeana Vivierových.

Důležitou roli, jež vedla k představení tohoto umění širší veřejnosti, zastali i muzejní instituce a jejich odborníci. V minulosti to byly hlavně Musée de l'Homme a Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie, dnes jejich úlohu přebralo Musée du Quai Branly. Vedle něj svou úlohu stále plní Muzeum Dapper a Le Pavillon des Sessions du Musée du Louvre.

Ve své práci jsem naznačila historii sbírkových fondů afrického umění v Paříži, jejich dnešní výstavní prezentaci a specifikovala jsem místo jednotlivých institucí v kontextu pařížských muzeí, věnujících se primitivnímu umění.

Jako první muzejní institucí začínám dnešním Musée de l'Homme , které jako první v Paříži shromažďovalo primitivní umění a mělo svou výstavní činností zásadní vliv na moderní umělce.

V roce 1928 bylo založeno Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie. Toto muzeum se zásadně odlišuje od ostatních muzeí v Paříži, věnujícím se africkému umění. Posláním tohoto muzea bylo a je především reprezentovat kolonie a jejich umění v minulosti i dnes.

Z kontextu ostatních představených institucí vybočuje svým soukromým zřízením Muzeum Dapper, založené 1986, jenž má zásadní úlohu při poznání afrického umění, a to nejen svojí výstavní činností.

Vytvořením osmé sekce Louvru v roce 2000, věnované mimoevropskému umění, se dnešní Louvre může řadit mezi muzea, která mají poslání představovat pestrost světových civilizací. Zařazení mimoevropských sbírek do hlavního muzea Francie znamenalo pozvednutí tohoto umění na úroveň umění starověkých civilizací a umění evropského. Díky této instalaci se tedy zásadně proměnil pohled společnosti na africké umění.

V roce 2006 bylo z iniciativy Jacqua Chiraca a Jacqua Kerchache otevřeno Musée du Quai Branly. Toto muzeum bylo vybudováno na úkor dvou stávajících institucí, tj. Musée de l'Homme a Musée national des Arts d'Afrique et d'Océanie, které tak prakticky ztratily svou původní funkci. Nicméně se tak umění Afriky, Asie, Oceánie a umění obou amerických kontinentů dostalo stejně významného prostoru, jakého se do té dostávalo pouze umění

evropskému. Podařilo se vytvořit plně funkční, moderní muzejní instituci, ve které se završila snaha Francie vypořádat se s koloniální minulostí a povýšit africké umění na úroveň umění evropského.

Práce svým obsahem a rozsahem splnila cíle stanovené v úvodu práce. Do budoucna bych se ráda věnovala těm projevům meziválečného umění v němž hraje nemalou roli právě africké umění. Tato práce by tedy měla sloužit mj. jako příprava pro možnou navazující magisterskou diplomovou práci, ve které bych se ráda podrobněji věnovala zejména vlivům afrického umění v českém prostředí, modernímu umění a aukčnímu prodeji, v němž ale hraje nemalou roli právě africké umění.

6. Poznámky

1. Výstava, *Vincenc Kramář: Vincenc Kramář od starých mistrů k Picassovi* (kat.výst.), Olga Uhrová, Vojtěch Lahoda(kat.výst.) Národní galerie v Praze – sbírka moderního umění Veletržní palác; 13. 10. 2000 – 28. 1. 2001, Praha 2000, str.18.
2. africké umění, www.stavebni-forum.cz/cs/article/2534 , vyhledáno 26.5. 2009.
3. Jean Laude, *La peinture française et «l'art nègre» (1905 – 1914)*, Paris 2006.
4. Jean Laude, *Umění černého světadílu*, Praha 1973.
5. Josef Kandert, *Afrika*, Praha 1984.
6. Jean Vivier, *Une passion pour l'art africain; Collection Marie – France et Jean Vivier*, Paris 2005.
7. Bernard Dupaigne, *Le Scandale des arts premiers; La véritable histoire du musée du quai Branly*, Paris 2006.
8. Viz (pozn. 1), s. 202.
9. Colin Rhodes, *Le Primitivisme et l'art moderne*, Paris 1997.
10. Josef Čapek, *Umění přírodních národů*, Praha 1957.
11. Viz (pozn. 1), s. 202.
12. Jiří Anderle, *Jiří Anderle – Dialogy: obrazy, grafika, kresby, sbírka afrického umění*, Praha 2003, s. 164.
13. Viz (pozn. 4), s.7.
14. To můžeme odvodit ze slov jeho současníka a přítele, francouzského spisovatele François Rabelaise. Viz(pozn. 4), s. 7.
15. Viz (pozn. 5), s. 315.
16. Ibidem, s. 317.
17. Goldwater R., *Primitivism in modern art*, The Belknap Press of Harvard University 1986, s. 86 – 87.
18. Viz (pozn. 12), s. 47.
19. Výstava, *Daniel – Henry Kahnweiler; Jeho galerie jeho umělci* (kat.výst.), Francine N'diaye (kat.výst.) Národní galerie v Praze - sbírka moderního umění Veletržní palác; 17.5. – 18. 8. 1996, Národní galerie v Praze/Centre George Pompidou, Paris 1996, s. 136.

20. Viz (pozn. 4), s. 24.
21. Les Vincennes, někdejší královská obora (park), daroval městu v roce 1860 Napoleon III. a byla zpřístupněna veřejnosti. Alan Tillier, *Paříž*, Praha 2009, s. 183.
22. Viz (pozn. 4), s. 23 – 24.
23. Josef Kandert, *Africké umění*, Moravské zemské muzeum, Brno 2002, s. 33
24. Viz (pozn. 4), s. 26.
25. *Ibidem*, s. 5.
26. Art tribal, Numero 20 printemps, Paris 2008, s. 154.
27. Liliane Meffre, Carle Einstein et Daniel – Henry Kahnweiler: leur conception du cubisme./Carl Einstein, Daniel – Henry Kahnweiler a jejich pojetí kubismu, *Umění/Art* XLIX, 2001, No. 2, s. 134.
28. Viz (pozn. 1), s. 202-203.
29. Viz (pozn. 19), s. 136.
30. Viz (pozn.9), s. 122.
31. Viz (pozn. 26), s. 154.
32. *Ibidem*, s. 154.
33. Dominique Poulot, *Une histoire des musées de France, XVIII - XXe siècle*, Paris 2005, s. 21.
34. Viz (pozn. 3), s. 15.
35. Výstava, *Život v umění, Vincenc Kramář(1877 – 1960)*(kat.výstavy), Ladislav Kesner st.(kat.výstavy), Národní galerie v Praze, 28. květen – 16. srpen 1992.
36. Viz (pozn. 34), s. 39.
37. *Ibidem*, s. 14.
38. Le Musée de l'Orangerie, Beaux Arts, magazine, Paris 2006, s. 39.
39. Viz (pozn. 38), s. 41.
40. Viz (pozn. 2).
41. Dobu trvání se mi bohužel nepodařilo zjistit, www.musee-orangerie.fr, vyhledáno 11.3.2009.
- 42 Viz (pozn. 2).
- 43 Viz (pozn. 41).

44. Tyto sbírky mají většinou subjektivní jednotící charakter. Některé takové sbírky pak můžou přijít obvykle do muzea. Tím se stávají kolekcí v rámci větších sbírek. Děkuji za tuto radu panu: Prof. PhDr.Pavlu Štěpánkovi, Ph.D., 25.6. 2009.
45. Jacquemart-André, www.musee-jacquemart-andree.com/fr, vyhledáno 10.5.2009.
46. Olmécká civilizace se vytvořila asi ve 12. stol.př.Kr. na jižním obvodu Mexického zálivu. Trvala až do 3. stol. po Kr. a položila základy všech budoucích kultur střední Ameriky. Hlavní středisko leželo na ostrově La Venta.
- Pavel Štěpánek, Umění mexických indiánských civilizací, 1. díl, Univerzita Palackého v Olomouci 2002, str. 17.
47. Viz (pozn. 26), s. 86.
48. Jean Vivier, *Une passion pour l'art africain; Collection Marie – France et Jean Vivier*, Paris 2005, s. 9.
49. *Connaissance des arts*, mai 2008, 12 rue de Seine, Paris 2008, s. 96.
50. Bohužel křestní jméno se mi nepodařilo zjistit.
51. Pascal Ory, *Le Palais de Chaillot, Cité de l'architecture et du patrimoine artistes/Actes Sud*, Paris 2006, s. 119.
52. Dakar-Djibouti, <http://cs.wikipedia.org>, vyhledáno 14.5. 2009.
53. *Picasso cubiste(kat.výst.)*, Musée national Picasso, 19 septembre 2007 – 7 janvier 2008, Paris 2007, s. 176.
54. Stejně tak André Derain nasměroval například i Maurice de Vlamincka k zájmu pro černošské umění. Od 20 února do 20 července 2008 se konala v Musée du Luxembourg výstava Maurice de Vlamincka: Maurice de Vlaminck un instinct fauve. Do koncepce této výstavy byla zahrnuta i jeho sbírka černošských artefaktů, jedna z prvních svého druhu ve Francii. <http://www.museeduluxembourg.fr>, vyhledáno 14. 4. 2009.
55. Viz (pozn. 3), s. 16.
56. Viz (pozn. 3), s. 35.
57. Viz (pozn. 10), s. 9.
58. V roce 1938.
59. Germain Viatte – Catherine Hodeir – Maurice Culot, *Le Palais des colonies histoire du Musée des Arts d'Afrique et d'Océanie*, Paris 2002, s. 183.
60. romanopisec, esejist a politik, jeden čas i ministr kultury

61. Viz (pozn. 59), s. 180.
62. palais de la porte dorée, www.histoire-immigration.fr , vyhledáno 10. ledna 2009.
63. Dapper, www.dapper.com.fr , vyhledáno 13. února 2009.
64. Viz (pozn. 7), s. 15.
65. Ibidem, s. 5.
66. Ibidem, s. 246.
67. Ibidem, s. 22.
68. *Le Musée du Quai Branly, Le guide du musée*, Paris 2006, s. 6.
69. Viz (pozn.7), s. 233 – 238 .
70. Významné sbírky asijského umění můžeme najít kromě Musée du Quai Branly také v Musée du Louvre a Guimet (Musée National des Arts Asiatiques Guimet), které má mimochodem nejlepší sbírku kambodžského (khmerského) umění na Západě.
71. V roce 1992 ve prospěch musée des Arts d’Afrique et d’Océanie, počítající padesát tři předmětů jejichž dvacet jsou hlavní díla afrického umění.
72. *L’aristocrate et ses cannibales*, Journal du Dimanche (JDD), 21 octobre 2007, n°3171, Paris –Ile –de –France 2007, s. 1.
73. *Ivoires d’Afrique; les expositions “Dossier“ /19 février – 11 mai 2008/ musée du quai Brably*, Paris 2008, s. 5.
74. Viz (pozn. 7), s. 92.

7. Použitá literatura chronologicky

Literatura

Josef Čapek, *Umění přírodních národů*, Praha 1957.

Jean Laude, *Umění černého světadílu*, Praha 1973.

Josef Kandert, *Afrika*, Praha 1984.

Robert Goldwater, *Primitivism in modern art*, The Belknap Press of Harvard University 1986.

Lumír Pecold, *Louvre*, Frýdek - Místek 1991.

Picasso Afrique état d'esprit ; Carte blanche à Jacques Kerchache, Paris 1995.

Musée Picasso, Guide de visite, Paris 1996.

Colin Rhodes, *Le Primitivisme et l'art moderne*, Paris 1997.

Le musée des arts d'Afrique et d'Océanie, Paris 1999.

Irena Fialová, *Zlatý Anděl-Jean Nouvel-v Praze*, Praha 2000.

Pavel Štěpánek, *Umění mexických indiánských civilizací*, 1. díl, Univerzita Palackého v Olomouci 2002.

Josef Kandert, *Africké umění*, Brno 2002.

Germain Viatte – Catherine Hodeir – Maurice Culot, *Le Palais des colonies histoires du Musée des Arts d’Afrique et d’Océanie*, Paris 2002.

Jiří Anderle, *Jiří Anderle – Dialogy: obrazy, grafika, kresby, sbírka afrického umění*, Praha 2003.

Alessandra Fregolent, *Louvre*, Praha 2004.

Bill a Lorna Hannanovi, *Paříž a okolí: gotické katedrály, středověké umění, Louvre, impresionistické malířství, moderní umění: turistický průvodce uměleckými díly a památkami*, Brno 2004.

Dominique Poulot, *Une histoire des musées de France, XVIIIe – XXe siècle*, Paris 2005.

Jean Vivier, *Une passion pour l’art africain; Collection Marie – France et Jean Vivier*, Paris 2005.

Le Musée du Quai Branly, Le guide du musée, Paris 2006.

Bernard Dupaigne, *Le Scandale des arts premiers; La véritable histoire du musée du quai Branly*, Paris 2006.

Jean Laude, *La peinture française et «l’art négre» (1905-1914)*, Paris 2006.

Pascal Ory, *Le Palais de Chaillot, Cité de l’architecture et du patrimoine artisteas/Actes Sud*, Paris 2006.

Gabriele Bartz – Eberhard König, *Umění a architektura Louvre*, Praha 2007.

Jean Clair, *Malaise dans les musées*, Paris 2007.

František Dvořák, *Louvre: s profesorem Františkem Dvořákem po stopách dějin umění*, Praha 2007.

Judith Millerová, *Primitivní umění*, Praha 2007.

Alan Tillier, *Paříž*, Praha 2009.

Katalogy

Výstava, *Výstava Afrického umění v Československu* (kat.výst.), 11.10.1985 – 5.1., Slezské muzeum Opava 1985.

Výstava, *L'Art d'Afrique noire dans les collections d'artistes* (kat.výst.), Arles Salles romanes du cloître 8 février – 12 mai 1991, Musées d'Arles, Paris 1991.

Výstava, *Život v umění, Vincenc Kramář(1877 – 1960)*(kat.výst.), PhDr. Ladislav Kesner st.(kat.výst.) Národní galerie v Praze, Klášter sv. Jiří Pražský hrad; 28. květen – 16. srpen 1992, Praha 1992.

Výstava, *Africký ornament a tvar, Průvodce k výstavě* (kat.výst.), Věra Heroldová – Šťovíčková – Josef Kandert(kat. výst.), Náprstkovo muzeum, Praha 1993.

Výstava, *Daniel – Henry Kahnweiler; Jeho galerie jeho umělci* (kat.výst.), Francine N´diaye (kat.výst.), Národní galerie v Praze – sbírka moderního umění Veletržní palác; 17.5. – 18. 8. 1996, Národní galerie v Praze/Centre George Pompidou, Paris 1996.

Výstava, *Vincenc Kramář: Vincenc Kramář od starých mistrů k Picassovi* (kat.výst.), Olga Uhrová, Vojtěch Lahoda(kat.výst.) Národní galerie v Praze – sbírka moderního umění Veletržní palác; 13. 10. 2000 – 28. 1. 2001, Praha 2000.

Výstava, *Umění západní Afriky* (kat. výst.), Josef Kandert(kat. výst.) Muzeum umění Olomouc 2004.

Výstava, *Picasso cubiste*(kat.výst.), Musée national Picasso 19 septembre 2007 - 7 janvier 2008, Flammarion, Paris 2007.

Výstava, *Animal* (kat.výst.), Christiane Falgayrettes – Leveau(kat.výst.), Éditions Dapper, Paris 2007.

Výstava, *Exotismy ve výtvarném umění XX. století v Čechách a na Moravě* (kat.výst.), České muzeum výtvarných umění 12.12. 2007 – 17.2. – Josef Kandert(kat.výst.), České muzeum výtvarných umění, Praha 2008.

Výstava, *Afrika a Orient Rainera Kreissla*(kat.výst.), PhDr. Ladislav Kesner a kolektiv(kat.výst.) Radnice, Kostel sv. Kateřiny; 21. 6. – 4. 10. 2008, Oblastní muzeum Chomutov 2008.

Výstava, *Femmes, dans les arts d´Afrique* (kat.výst.), Christiane Falgayrettes – Leveau(kat.výst.), Éditions Dapper, Paris 2008.

Články v novinách a časopisech

L'Afrique à l'heure de l'indépendance, Réalités numéro special Juin 1960 Numéro 173, Société d'Études et Publication Économique, Paris 1960.

Les mystères de Paris, Réalités Femina – illustration Décembre 1960 Numéro 179; Numéro de Noël, Société d'Études et Publication Économique, Paris 1960.

Umění/Art XLIX, No. 2, Praha 2001.

Le Musée de l'Orangerie, Beaux Arts, magazine, Senso Éditions, Paris 2006.

Connaissance des arts, mai 2008 12 rue de Seine, Paris 2008.

Art tribal, Numero 20 printemps, Paris 2008.

Periodika Le musée du quai Branly

Cette année tout le programme 2006-2007; musée du quai Branly, Paris 2006.

L'aristocrate et ses cannibales, Journal du Dimanche (JDD), 21 octobre 2007 n°3171, Paris – Ile – de – France 2007.

Au programme de l'hiver (janvier – mars 2008); musée du quai Branly, Paris 2007.

Au programme du printemps (Afrik – juin 2007); musée du quai Branly, Paris 2007.

Cette année tout le programme 2007 – 2008; musée du quai Branly, Paris 2007.

Ivoires d'Afrique; les expositions "Dossier" /19 février – 11 mai 2008/ musée du quai Branly, Paris 2008.

Au programme du printemps (avril – juin 2008); musée du quai Branly, Paris 2008.

Webové stránky

1. Heslo Jean Nouvel,

<http://www.archiweb.cz> , vyhledáno 18. 3. 2009.

2. Heslo lepoint,

www.lepoint.fr, vyhledáno 10. 3. 2009.

3. Heslo musée de l'Orangerie

www.musee-orangerie.fr, vyhledáno 11. 3. 2009.

4. Heslo musée du quai branly

www.quaibrnly.fr, vyhledáno 10. 3. 2009.

5. Heslo africké umění

www.stavebni-forum.cz/article/2534, vyhledáno 26. 5. 2009.

6. Heslo Jacquemart-André

www.musee-jacquemart-andree.com/fr, vyhledáno 10.5.2009.

7. Heslo Dakar-Djibouti

[htt://cs.wikipedia.org](http://cs.wikipedia.org), vyhledáno 14.5. 2009.

8. musée du luxembourg

<http://www.museeduluxembourg.fr>, vyhledáno 14.4. 2009.

9. Heslo palais de la porte dorée

www.histoire-immigration.fr, vyhledáno 10. 1. 2009.

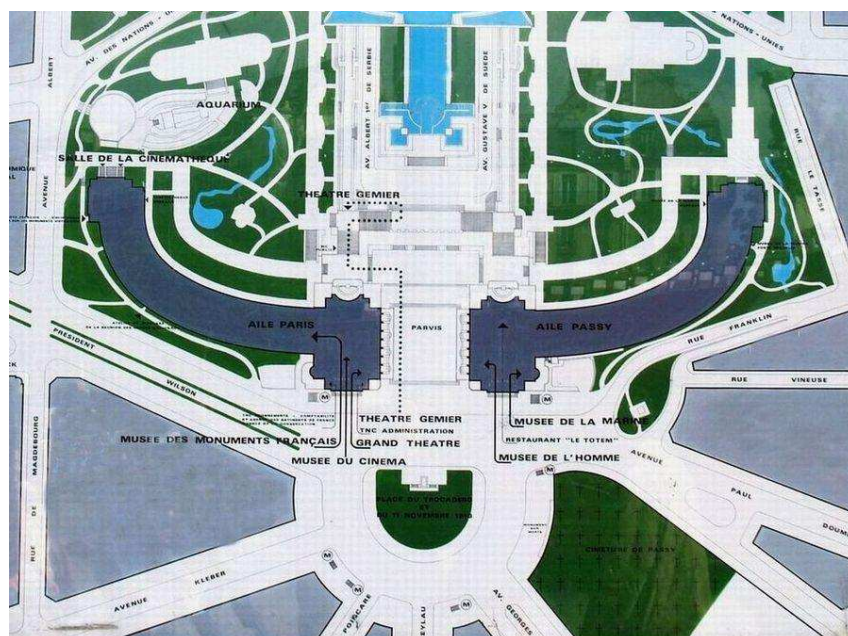
10. Dapper

www.dapper.com.fr, vyhledáno 13. 2. 2009.

8. Obrazová příloha

Obr. č. 1. Pohled na palác Chaillot

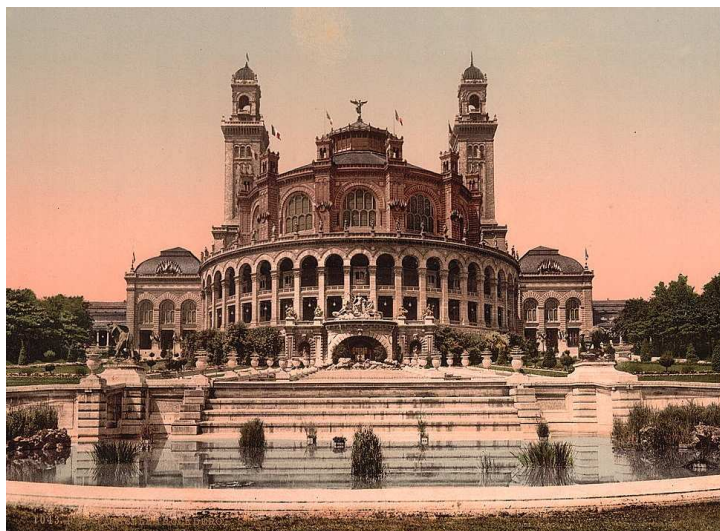
Obr. č. 2. Plán paláce Chaillot

Obr. č. 3. Západní křídlo paláce Chaillot

Obr. č. 4. Východní křídlo paláce Chaillot

Obr. č. 5. Palác Trocadéro

Obr. č. 6. Pařížská světová výstava z roku 1900

Obr. č. 7. Josef Čapek, Fetiše ze Zlatého pobřeží a středního Konga

Obr. č. 8. J. Čapek, Mušlové masky z Francouzského Sudanu

Obr. č. 9. Josef Čapek, Řezby v kosti.- Varega, Kongo

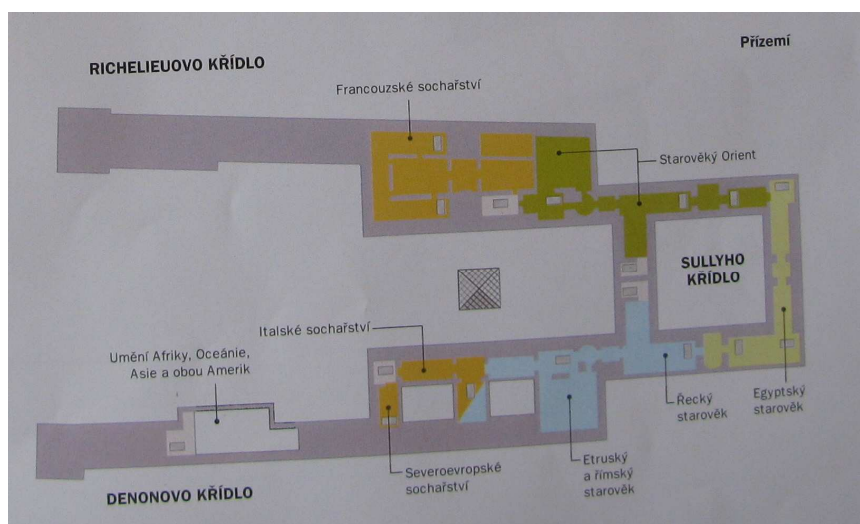

Obr. č. 10. Palais de la Porte Dorée

Obr. č. 11. Musée Dapper

Obr. č. 12. Plán přízemí Richelieuova a Denonova křídla v Louvru

Obr. č. 13. Plán expozice: Umění Afriky, Oceánie, Asie a obou Amerik v Louvru

Obr. č. 14. Rozdělení expozice Afriky v Louvru, část první

Obr. č. 15. Rozdělení expozice Afriky v Louvru, část druhá

Obr. č. 16. Pohled do interiéru expozice Afriky v Louvru

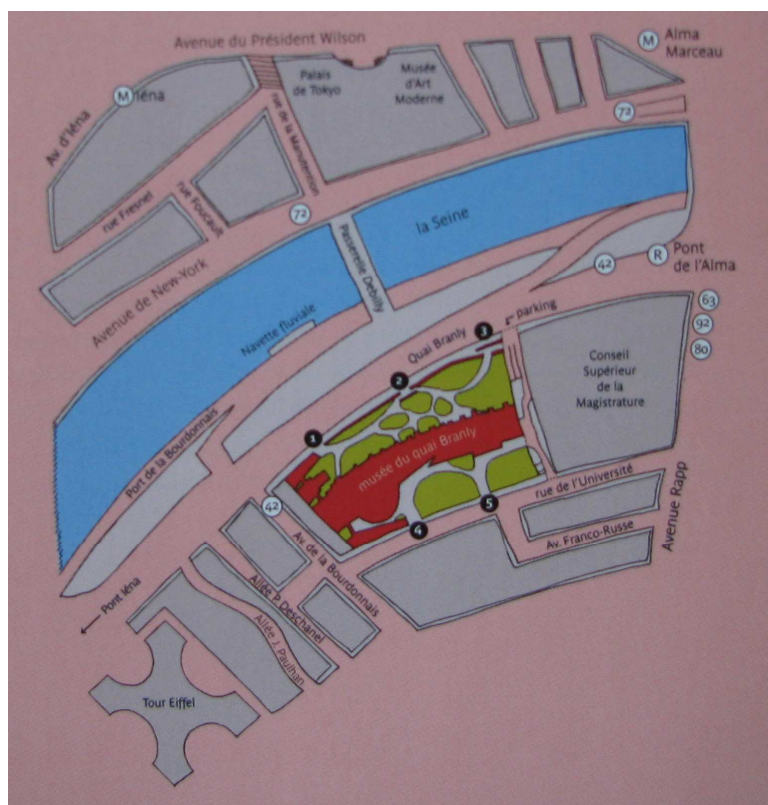

Obr. č. 17. -18. Roh Sopi(15.-16.století), Sierra Leone

19. Socha zasvěcená v Gou, božstvo železa a války

Obr. č. 20. Plán části Paříže s Musée du Quai Branly

Obr. č. 21. Vstup do Musée du Quai Branly

Obr. č. 22. Pohled na stěnu s rostlinami budovy MQB

Obr. č. 23. Pohled do zahrady komplexu Musée du Quai Branly

Obr. č. 24. Část budov Musée du Quai Branly

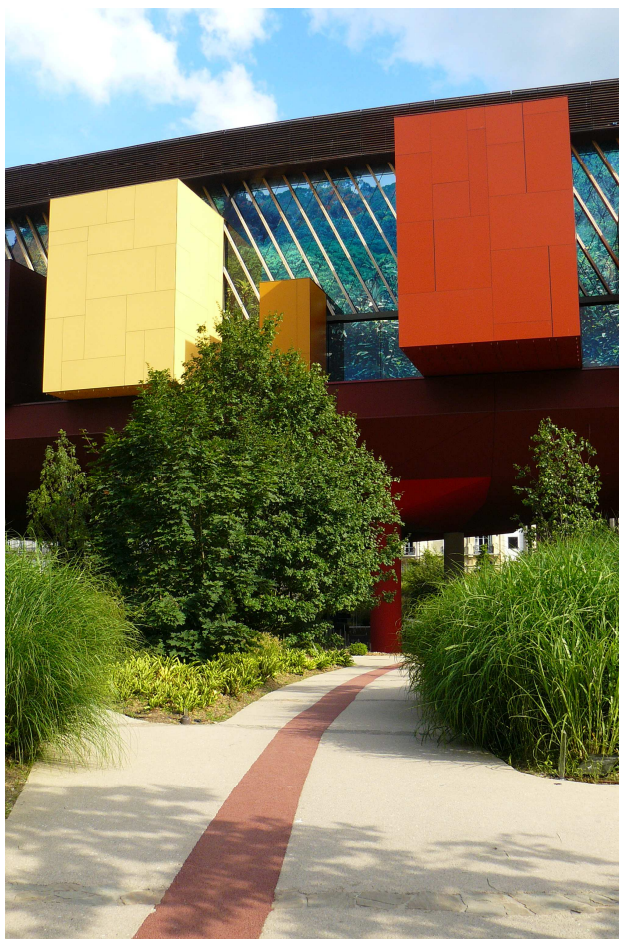

Obr. č. 25. Eiffelova věž s Musée du Quai Branly

Obr. č. 26. Barevné krabice Musée du Quai Branly

Obr. č. 27. – 28. Barevné krabice Musée du Quai Branly

Obr. č. 29. Barevné krabice Musée du Quai Branly

Obr. č. 30. Pohled na restauraci v Musée du Quai Branly

Obr. č. 31. Aristokrat a jeho kanibalové

Obr. č. 32. Aristokrat a jeho kanibalové

Obr. č. 33. Jaques Kerchache

Obr. č. 34. Paul Guillaume

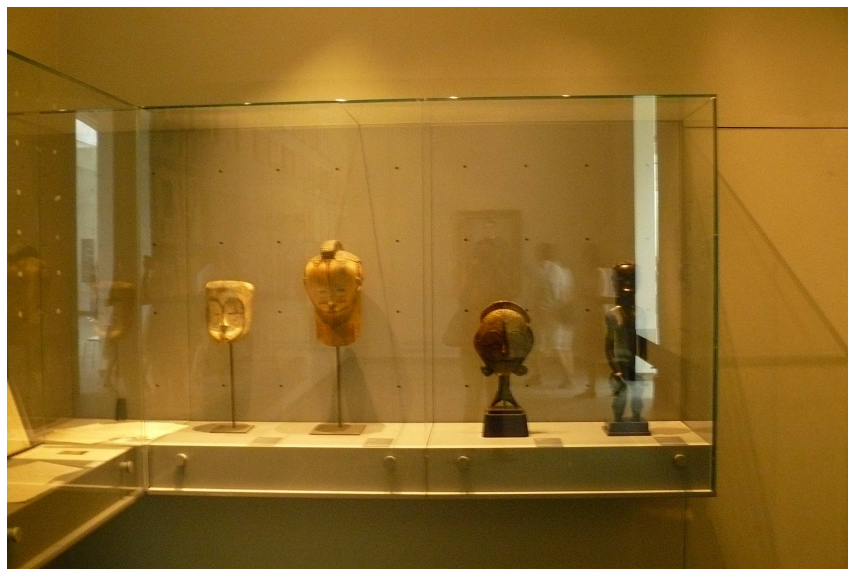

Obr. č. 35. Novo Pilota

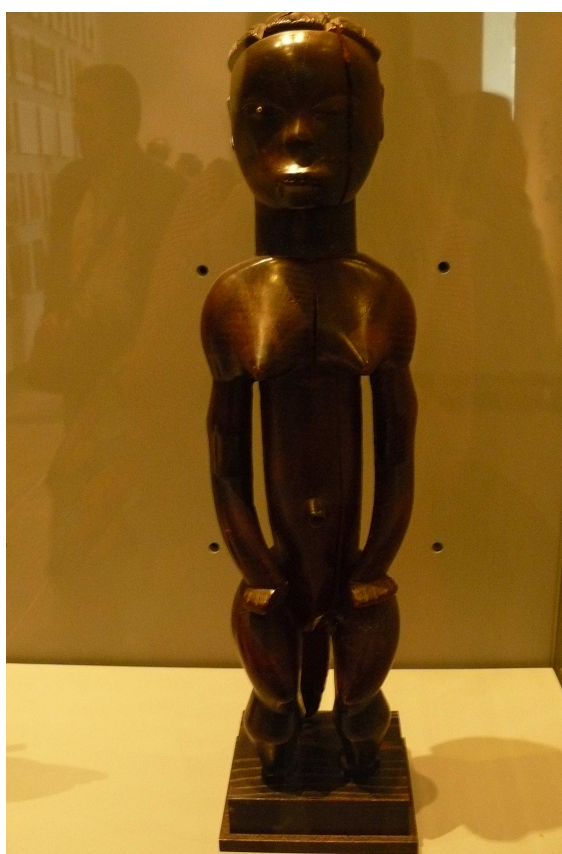

Obr. č. 36. Musée de l'Orangerie

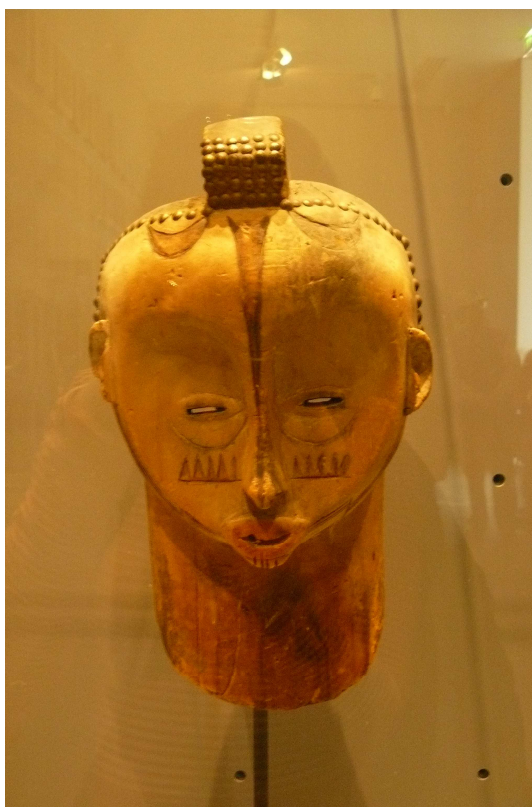
Obr. č. 37. Instalace afrického umění v Musée de l'Orangerie

Obr. č. 38. Socha Fang, Gabon

Obr. č. 39. Figura relikviáře

Obr. č. 40. Maska Fang, Gabon

Obr. č. 41.-42. Kancelář Paula Guillaumea na 22 avenue Foch, kolem r.1930

fig.1 : Josef Mueller in 1967

Obr. č. 43. Josef Mueller v roce 1967

Obr. č. 44. Jean a Marie-France Vivier

9. Seznam vyobrazení

1. Pohled na palác Chaillot(Musée de l'Homme-Wikipedia,the free encyclopedia, vyhledáno 5.5. 2009).
2. Plán paláce Chaillot(Musée de l'Homme-Wikipedia,the free encyclopedia, vyhledáno 5.5. 2009).
3. Západní křídlo paláce Chaillot(autor: Fráňová Eva).
4. Východní křídlo paláce Chaillot(autor: Fráňová Eva).
5. Palác Trocadéro(Musée de l'Homme-Wikipedia, the free encyclopedia, vyhledáno 1.5. 2009).
6. Pařížská světová výstava z roku 1900(Musée de l'Homme-Wikipedia,the free encyclopedia, vyhledáno 1.5. 2009).
7. Josef Čapek, Fetiše ze Zlatého pobřeží a středního Konga(Josef Čapek, *Umění přírodních národů*, Praha 1957, s. 126).
8. Josef Čapek, Mušlové masky z Francouzského Sudanu(Josef Čapek, *Umění přírodních národů*, Praha 1957, s. 157).
9. Josef Čapek, Řezby v kosti.- Varega, Kongo(Josef Čapek, *Umění přírodních národů*, Praha 1957, s. 134).
10. Palais de la Porte Dorée(Palais de la Porte Dorée-Wikipedia,the free encyclopedia, vyhledáno 2.5. 2009).
11. Musée Dapper(autor: Fráňová Eva).
12. Plán přízemí Richelieuova a Denonova křídla v Louvru(Alessandra Fregolent, *Louvre*, Knížní klub, Praha 2004, s. 140).
13. Plán expozice: Umění Afriky, Oceánie, Asie a obou Amerik v Louvru(autor: Fráňová Eva).
14. Rozdělení expozice Afriky v Louvru, část první(autor: Fráňová Eva).
15. Rozdělení expozice Afriky v Louvru, část druhá(autor: Fráňová Eva).

16. Pohled do interiéru expozice Afriky v Louvru(autor: Fráňová Eva).
17. -18. Roh Sopi(15.-16.století), Sierra Leone(autor: Fráňová Eva).
19. Socha zasvěcená v Gou, božstvo železa a války(před 1858, Akati Ekplékendo),Republika Bénin(autor: Fráňová Eva).
20. Plán části Paříže s Musée du Quai Branly(*Cette année tout le programme 2006-2007*; musée du quai Branly, Paris 2006, s. 54).
21. Vstup do Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
22. Pohled na stěnu s rostlinami budovy Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
23. Pohled do zahrady komplexu Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
24. Část budov Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
25. Eiffelova věž s Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
26. Barevné krabice Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
- 27.-28. Barevné krabice Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
29. Barevné krabice Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
30. Pohled na restauraci v Musée du Quai Branly(autor: Fráňová Eva).
- 31.-32. Aristokrat a jeho kanibalové(cesta knížete Festica de Tolna po Oceánii 1893-1896).
33. Jaques Kerchache(autor: Arnaud Baumann).
34. Paul Guillaume(www.musee-orangerie.fr, vyhledáno 10.3. 2009).
35. Amedeo Modigliani: Paul Guillaume, Novo Pilota, 1915(www.musee-orangerie.fr, vyhledano 10.3. 2009).
36. Musée de l'Orangerie(autor: Fráňová Eva).
37. Instalace afrického umění v Musée de l'Orangerie(autor: Fráňová Eva).
38. Socha Fang, Gabon(autor: Fráňová Eva).

39. Figura relikviáře(Figure de reliquaire) Kota, Gabon(autor: Fráňová Eva).
40. Maska Fang, Gabon(autor: Fráňová Eva).
- 41.-42. Kancelář Paula Guillauma na 22 avenue Foch, kolem r.1930(autor: Fráňová Eva).
43. Josef Mueller v roce 1967(<http://www.barbier-mueller.html>, vyhledáno 2. 3. 2009).
44. Jean a Marie-France Vivier(*Connaissance des arts*, mai 2008 12 rue de Seine, Paris 2008, s. 97).

10. Summary

The work deals with the question of the collections of the African art in Paris. In the introduction a general historical context of the penetration of the African art into France is outlined there. The next chapter is concerned with the Museum Collection Funds in Paris which either used to gather or presently gather the African art. It is a question of the following institutions: *Musée de l'Homme*, *Palais de la Porte Dorée*, *Musée Dapper*, *Le Pavillon des Sessions du musée du Louvre* and *Musée du quai Branly (MQB)* to which I am paying the great attention here. In the chapter which treats of the *Musée du quai Branly* an effort was made to outline firstly the personality of the architect of this memorable building Jean Nouvel and secondly the personality of its founder Jaques Kerchahce as well as exhibiton presentations.

The diploma paper is finished in the chapter dealing with the collector roles and actual interest in the African art. A following question is raised in this part of my work: Why is *l'art tribal* collecting useful? Consequently, an effort is made to explain the meaning of these art artefacts and the essence of collecting them. An attention is localized to a significant collector Paul Guillaume and his collection which is located in *Le musée de l'Orangerie* museum at these days.

The problems of the actual events in Paris are discused here. That is why two remarkable collections of *Barbier-Mueller* and *Marie-France and Jean Vivier* are chosen here.

11. Anotace

Jméno a příjmení:	Eva Fraňová
Katedra:	Dějin umění
Vedoucí práce:	Prof.PhDr. Pavel Štěpánek,Ph.D.
Rok obhajoby:	2009

Název práce:	Pařížské sbírky afrického umění se zaměřením na Musée du Quai Branly
Název v angličtině:	The collections of the african art in Paris oriented to Le Musée du Quai Branly
Anotace práce:	Práce shrnuje poznatky o sbírkových fondech afrického umění v Paříži. Jsou zde uvedeny významné instituce, jako je například Musée de l'Homme, Palais de la Porte Dorée, Musée Dapper, které se zabývaly nebo zabývají těmito uměleckými artefakty. Pozornost je také věnována roli sběratelů .
Klíčová slova:	Umění, moderní umění 20. století, africké umění, Musée du Quai Branly.
Anotace v angličtině:	The diploma paper summarises the pieces of knowledge concerning the Museum Collection Funds of the African art in Paris. The significant institutions are mentioned here, for instance <i>Musée de l'Homme, Palais de la Porte Dorée, Musée Dapper</i> which used to deal or presently deals with such art artefacts. An attention is also paid to the role of the collectors.
Klíčová slova v angličtině:	Art, Modern Art of the 20th Century, African Art, Le musée du quai Branly
Přílohy vázané v práci:	obrazová příloha
Rozsah práce:	96
Jazyk práce:	čeština